

ĽUDOVÍT ŠTÚR- PERSONALITATE EMBLEMATICĂ A SLOVACILOR

Dagmar Maria ANOCA

This paper is focused on Ľudovít Štúr (28. 10. 1815 Uhrovec – 12. 1. 1856 Modra), emblematic personality of Slovaks. His prodigious activity in the field of linguistics, literature, politics, organizing the struggle for the emancipation of the people, education etc. is presented in its important points. It emphasized the role of literary language encoder (Slovak language Science, 1846) and the literary theorist (About songs and stories of Slavic nations), without being neglected his poetic creations (Songs and Singing, 1853).

Keywords: Ľudovít Štúr, Slovak, slovak literary language, romanticism

Ľudovít Štúr (28.10.1815 Uhrovec – 12.1.1856 Modra) – cărturar, profesor și didact îndrăgit de studenții săi, lingvist, codificator al limbii literare slovace, literat, poet, jurnalist, publicist, filozof și gânditor, estet, ideolog și organizator al vieții naționale, activist cultural și luptător pentru emanciparea slovacilor, om politic, deputat în dieta ungară, revoluționar – este pe bună dreptate considerat de către slovaci personalitate de frunte, cea mai importantă personalitate a vieții naționale din secolul al XIX-lea.

Viața, strădaniile lui, aspirațiile, realizările, opera – toate îl definesc ca personalitate emblematică a slovacității, o întruchipare și sinteză a năzuințelor slovacilor în momentul crucial al existenței lor istorice când depun eforturi pentru a se constitui în națiune modernă.

Ľudovít Štúr s-a născut în data de 29 (în alte surse 28) octombrie 1815, ca al doilea copil (după Karol) al familiei învățătorului Samuel, la Uhrovec, localitate care a mai dat și alte personalități.¹ Štúr s-a stins la o vârstă tânără. Viața sa a fost curmată brusc de un eveniment tragic: în data de 22 decembrie 1855 s-a rănit la vânătoare și a decedat pe 12 ianuarie 1856 la Modra, localitatea de domiciliu forțat, după ce în scurta sa peregrinare în lume a dovedit că valoarea unei vieți nu rezidă în mulțimea anilor trăiți, ci în greutatea faptelor, în sensul cuvintelor sale rostite la un moment dat în fața prietenului său cel mai devotat, Jozef Miloslav Hurban: „Iată o

¹ Să menționăm măcar una, de mare notorietate- omul politic Alexander Dubček, între destinele celor doi existând o vădită asemănare în privința importanței decisive pentru desfășurarea evenimentelor politice, precum și a morții subite, în circumstanțe nu pe deplin elucidate, a amândurora.

moarte frumoasă, când eroul se sfârșește la o vârstă a tinereții, înainte ca lumea să-i vadă decăderea!”¹ În mormântarea sa a devenit o manifestare a unității și solidarității slovacilor.

Dacă tatăl, Samuel Štúr, era învățător de la țară, originea mamei era burgheză, Anna Michalcová era orășeancă. Familia avea relații bune cu stăpânul aristocrat al locurilor, Imrich Zay. Fiul acestuia, Karol Zay, însă, a ajuns să fie un renegat, urmărind maghiarizarea slovacilor. Anii petrecuți acasă, atmosfera caldă din familie, strâns legată de tradiții, natura din jurul localității de baștină, toate au rămas întipărite în sufletul copilului. Prietenul său la vârsta maturității, Jozef Miloslav Hurban, menționează în biografia lui Štúr: „de cu seară maica îi poveste o poveste poporană copilașului său care se lipea cu drag de pieptul ei, iar a doua zi acea poveste din munții tăcuți... în mii de forme... în mintea lui alcătuite, a tot revenit și a dobândit chip și trup.”²

În localitatea natală, Ludovít Štúr a învățat la școala primară sub oblăduirea părintelui său, care l-a instruit și pe viitorul om de cultură ceh František Palacký (1798-1876), devenit ulterior un apropiat al tânărului slovac³. Ludovít Štúr a continuat din 1827 la gimnaziul evanghelic inferior în Ráb (azi Győr, Ungaria), pentru a-și însuși limbile germană și maghiară. La formarea opiniilor lui Štúr a contribuit profesorul Leopold Petz, un mare admirator al artei și culturii antice. Fără îndoială, asupra tânărului au avut impact și convingerile profesorului vizavi de rolul important rezervat slavilor.

Petz l-a îndreptat, de asemenea, către scrierile personalităților tutelare ale culturii slovace din perioada deșteptării naționale, cum au fost Pavol Jozef Šafárik (1795-1861), Ján Kollár (1793-1852) și Josef Dobrovský (1753- 1829). După doi ani de studiu la Ráb, Ludovít Štúr s-a înscris, după modelul fratelui său mai mare, Karol, la liceul evanghelic din Bratislava, unde a studiat între anii 1829-1836, cu o întrerupere în 1834, când, din luna ianuarie până în septembrie a fost obligat, din cauza situației materiale grele, să-și câștige existența ca funcționar la moșia lui Zay, în localitatea natală. Din această primă etapă a șederii sale la Bratislava datează

¹ V. Ludovít Štúr, *Dielo v piatich zväzkoch. Básne, zv.IV.*, Bratislava, SVKL, 1954, p.306.

² Jozef Hurban, *Ludovít Štúr*. Apud Hučko, Ján, *Ludovít Štúr*, prefață la volumul Ludovít Štúr, *Dielo I*, Tatran 1986, p.10.

³ Ján Juríček, *Ludovít Štúr*, Bratislava, Tatran, 1971, p.15.

primele tentative de a scrie poezie și de a comenta în cercuri de prieteni „eterna“ compoziție *Slávy dcera* – Fiica Slaviei de Ján Kollár.¹

Revenit la studii, Štúr s-a dovedit, din nou, a fi un student sârgunicios și activ. În timpul liceului și-a aprofundat cunoștințele din diverse domenii, cu spectru larg de enciclopedist. Cunoștea limbile latină, greacă, franceză, germană, maghiară, precum și mai multe limbi slave. I-a plăcut istoria, autorii antici, estetica și istoria artei, ceea ce s-a oglindit în viitoarea sa carieră de om de cultură și profesor. Citea mult, accesul la cărți fiindu-i facilitat și de faptul că dădea meditații în casa unui librar. Îi aprecia pe scriitorii slovaci și cehi, pe Ján Hollý (1785-1849), Ján Kollár, Pavol Jozef Šafárik, František Palacký. Era adeptul ideii lui Kollár privind reciprocitatea/ solidaritatea slavă (*slovanská vzájomnosť*), susținea unitatea cehilor și a slovacilor devenind membru activ al Societății învățăceilor limbii cehoslovace, înființată în cadrul liceului. În 1834 a fost secretarul, între 1835-1837, a îndeplinit funcția de vicepreședinte (alături de profesorul Ševrlay) al acestei societăți și în cadrul căreia, de asemenea, încă din timpul studiilor sale, a ținut un curs de istorie a slavilor. După interzicerea acesteia (în luna aprilie 1837 sunt interzise orice fel de organizații ale elevilor), a continuat să activeze în cadrul Institutului slav (din 1837), pentru ca acesta să devină un adevărat centru al aspirațiilor de emancipare națională pentru tânăra generație de intelectuali slovaci, inspirat probabil și de faptul că în lumea slavă sârbii își întemeiaseră în 1826 (la Pesta), iar cehii în 1835 (Praga) instituții culturale numite Matica srbska, resp. Matica česká (< Maica, de fapt matcă, regina albinelor). Chiar după încheierea studiilor liceale și lipsit de mijloace de subzistență (întrucât nu-și dorea o carieră de preot, în ciuda studiilor sale de teologie) a rămas să funcționeze în cadrul Institutului, inițiind o seamă de modificări și îmbunătățiri ale activității: stabilirea exactă a îndatoririlor comitetului, înființarea unei grupe de membri de onoare din provincie. Din anul 1837 a devenit suplinitorul profesorului Jur Palkovič care s-a văzut nevoit să se retragă de la munca directă la catedră din cauza multiplelor sale activități de editor, om de cultură, om politic (membru în dietă). Astfel Ludovít Štúr devine și bibliotecar al Catedrei cehoslovace. În cadrul Institutului inițiază formarea secției de corespondenți și de asesori ai comitetului.

¹ V. *Chronológia života a diela Ludovíta Štúra*, în volumul Ludovít Štúr, *Dielo*, vol. II., Tatran, 1986, p.573. Atributul de „etern” l-a folosit în corespondența sa către Pavel Čendek din 16 februarie 1835, v. vol. I, p.36.

Pentru cultura slovacă a căpătat o semnificație deosebită drumeția în data de 24 aprilie 1836 la Devín,¹ unde străjuia cetatea veche din perioada Marii Moravii, un impresionant simbol al independenței și puterii de odinioară ale strămoșilor slavi. La această excursie memorabilă, pregătită, din motive de securitate, în mare taină, tinerii participanți (16 la număr), entuziasmați de prelegerea lui Štúr privind istoria Marii Moravii, au hotărât să adopte câte un prenume slav și să-l folosească în viața publică. De asemenea au intonat cântecul îndrăgit al maestrului și mentorului lor, cântecul dedicat orașului Nitra- lăcaș și simbol al culturii moraviene de odinioară. Ľudovít Štúr și-a ales numele de Velislav, dar, spre deosebire de mulți alți tovarăși ai lui, al căror prenume slav a devenit curând uzual, noul prenume nu a avut priză. Lui Štúr, în cercuri restrânse i s-a spus pe mai departe Lajko, diminutiv de la Ľudovít.

Activitatea sa prodigioasă și în această fază de început a carierei sale a fost rodnică, în sensul că i-a motivat pe tinerii din jurul său să se instruiască, fapt concretizat în almanahul *Plody zboru učenců řeči československé prešpurského* „Roadele corpului de învățăcei ai limbii cehoslovace din Pressburg” (1936). Astfel dorea să-i influențeze spre bine și să-i îndemne la lucru nu numai pe elevii său, ci și pe studenții din provincie, să insufle elan în rândurile intelectualilor de la țară, să strângă rândurile celor conștienți de identitatea lor de slovaci. Activitatea sa i-a adus curând a autoritate firească în rândurile acestora. Mare adept al drumețiilor și peregrinărilor prin țară, oriunde s-a ivit, a fost primit cu drag și entuziasm, lumea venind și din satele învecinate la auzul vestii că „Lajko” (sau Štúr) a poposit la vreun prieten.

Štúr era interesat de politică, urmărea dezbaterile pe teme politice, evoluția evenimentelor, se străduia să pătrundă secretele vieții politice și să deprindă arta oratoriei. Cunoștea lucrările iluminiștilor, studia lucrările filozofilor și gânditorilor, ale oamenilor politici. Cultiva legăturile cu oameni de cultură și studenți polonezi, cehi, slovaci, croați, polonezi, ruși în virtutea ideii de solidaritate a neamurilor slave. Acest interes pentru schimbul de idei și de căutarea informației privind lumea slavă s-a manifestat atât în perioada anilor de studii, cât și mai târziu. Štúr poartă

¹ Ján Juríček, *op.cit.*, pp.28-30. Însuși Štúr se arată încântat de acest eveniment în scrisoarea către scriitorul Michal Godra din data de 29 iunie 1836: „Am sărbătorit de ziua națională, 24 aprilie, pe vestigiile vechi la Devín, unde am fost prezenți șaisprezece dintre noi. Am fi putut fi chiar cinci zeci, dar am plecat doar cei mai mari ca să evităm orice urmări neplăcute. Ziua era senină; soarele ieșea din seninătate când ne apropiaserăm de vechile ziduri ale solitarei cetăți și nouă ne părea că iese de ziua cea nouă a Slovaciei”. V. volumul Štúr, *op.cit.*, vol.I, pp.43-44. Cf. Jozef Miloslav Hurban, *Obrazy zo života*, Bratislava, 1956, p.248 și urm.

corespondență cu mari personalități slave, Kollár, Jungmann, Šafárik, Sreznevski ș.a., pune în mișcare tineretul din țară, din alte centre de învățământ în vederea schimbului de cărți, informații, publicații, stabilește legături cu alte organizații și cenecluri slave din Viena, Pesta, Zagreb etc. Roadele eforturilor sale sunt palpabile, la ședințele Societății participă ca invitați de onoare vestiți slaviști și slavi, precum Kollár, Vuk Karadžić, O.M. Bodeanski, Sreznevski,¹ din partea altora Štúr reușește să obțină cărți pentru biblioteca slavă.² În timpul vacanței, pentru a cunoaște adevărata stare de fapt din țară, întreprinde călătorii, în anul 1836 prin părțile vestice ale comitatului Nitrianska. Astfel de peregrinări ale studenților prin împrejurimi sau în locuri mai îndepărtate chiar, care le ofereau prilejul să observe și să urmărească diferite aspecte legate de subzistență, etnografie, folclor, graiuri au prins rădăcini în rândurile tinerilor învățăcei.

Între 1838-1840 Štúr a studiat la Universitatea din Halle lingvistica, istoria și științele politice. La recomandarea lui P.J. Šafárik s-a orientat mai ales spre studiul lingvisticii moderne și al istoriei. O importanță covârșitoare pentru tânărul student l-a avut întâlnirea cu filozofia lui Georg Wilhelm Friedrich Hegel, îndeosebi familiarizarea cu metoda dialectică și concepția filozofului privind istoria. Sub influența lui Hegel și al lui Johann Gottfried Herder, desăvârșirea istoriei o vedea în activitatea slavilor. Convingerea că slavii sunt chemați să ducă la apogeu înflorirea umanității și-a pus amprenta pe întreaga activitate și năzuințele în cadrul tuturor domeniilor pe care le-a atacat Štúr. Studiind lucrările lingviștilor de seamă ai vremii, a avut posibilitatea să se familiarizeze cu metoda comparativă și să înțeleagă principiile muncii științifice în domeniul limbii, ceea ce ulterior îi va fi de mare ajutor la elaborarea operei sale lingvistice.

În timpul studiilor sale a întocmit lucrarea referitoare la *Meritele slavilor pentru civilizația europeană*. Subliniind rolul slavilor de apărători ai creștinătății și ai Europei în fața expansiunii turcești, evocând eroismul luptătorilor de la Câmpia mierlei, menționează figura croatului Zrinski, a polonezului Sobieski, a sârbului Brankovič, iar în vremurile moderne rolul rușilor. Arată, recurgând la părerea istoricului Schlözer, că limba slavă a fost cea mai cultivată printre limbile recente (franceză, germană) existând în formă literară și servind ca limbă liturgică. Prezintă

¹ V. Štúr, *Dielo*, vol. II, p.576.

² Juríček, *op.cit.*, pp. 36-37.

contribuția slavilor la îmbogățirea valorilor culturale, datorită poeziei pline de sentiment, imagini, firesc. După afirmația sa, poemele cehe din Manuscrisul de la Dvůr Králové¹ l-au determinat pe Goethe să ia lecții de limba cehă, în ciuda vârstei sale înaintate. Pe fundalul epopeii despre Igor, descoperită de contele M. Pușkin, se proiectează figura impunătoare a Rusiei, la înțelegerea căreia a avut acces datorită consultării cu slavistul rus I.I. Sreznevski². Sunt amintiți Šafárik, Dobrovský, Komenský, Kopernik și alte personalități slave. În finalul articolului enumerează mai mulți autori slavi care au incitat interesele altor neamuri, fiind traduși.³ În încheiere arată cu o undă de mândrie și poate chiar orgoliu:

Noi în niciun chip nu stăruim ca popoare străine să învețe limba noastră și cu atât mai puțin să flateze prin aceasta mândria noastră națională, noi doar ne exprimăm amărăciunea că roadele sufletului nostru sunt atât de disprețuite, cum s-a întâmplat din partea autorului aceluia articol [...] și cum se mai întâmplă deseori și azi din partea unor jurnaliști – haimanale.

Dar dacă merită să înveți limba spaniolă pentru un singur roman al lui Cervantes, desigur, pentru celebrul Don Quijote, de ce nu am dobândi cunoștințe de limbi slave, care ne oferă cheia unor comori mult mai mari?

În această scurtă reflecție am fost nevoiți să ne limităm doar la meritele slavilor în privința vieții europene, dar subiectul ar putea fi dezbătut temeinic într-o lucrare împlinită în întregime. Acest lucru însă, cu voia lui Dumnezeu, îl vom întreprinde altă dată. În fine, în privința menirii și a viitorului slavilor nu dorim să producem prea multe vorbe de prisos, dar suntem convinși cu tărie și o putem susține în public că afirmarea lor în istorie, mai fermă pe viitor nici pentru ei nici pentru Europa nu va putea fi păguboasă, ci va aduce de ambele părți nu puțin folos, pentru că omenirea niciodată nu poate da înapoi.⁴

¹ Anca Irina Ionescu precizează: „Este vorba de mai multe manuscrise descoperite în 1816 și 1817 de Václav Hanka și Josef Linda, care au susținut că datează din secolul al XIII-lea; ulterior s-a dovedit că sunt falsuri, dar disputele legate de autenticitatea lor continuă și astăzi.” V. Anca Irina Ionescu, *Antologie Poezia cehă din perioada Renașterii Naționale până la cel de-al doilea război mondial*, București, 2011, p. 11. Se pare că într-o situație asemănătoare se află și epopeea lui Igor, menționată de Štúr mai jos.

² V. Hučko, *op.cit.*, p.15.

³ Pentru a ilustra buna cunoaștere de către polemistul slovac a culturii slave, reproducem lista: polonezi: Czajkowski, Goszczyński, Krasieński, Krasicki, Mickiewicz, Malczewski, Krasewski, Magnuszewski, Zaleski ș.a.; ruși: Delvig, Gogol, Kozlov, Marlinski, Pușkin, Podolinski, Jukovski, Zagoskin ș.a.; ucrainenii: Kotliarevski, Padurra; cehoslovaci: Čelakovský, Hollý, Kollár, Klicpera, Mácha, Polák, Turinský, Tyl, Tupý, Vocol; iliri: Demeter, Gundulić, Milutinović, Mušicki, Palmota, Prešern, Stanko Vraz, Vukotinović ș.a. V. Štúr, *Dielo.*, vol.II, p.174.

⁴ Štúr, *Dielo*, I. pp. 198-199.

Păstrând obiceiul peregrinărilor, Štúr a cutreierat în timpul studiilor la Halle ținuturile populate de sârbii luzacieni. În orașul Budyšín (Bautzen, Prusia), centrul cultural al sârbilor luzacieni, le-a vorbit fruntașilor sorabi despre activitatea națională din Slovacia. I-a sfătuit și i-a susținut pe conducători să adopte scrierea latină și ortografia cehă, în locul ortografiei influențate de cea germană. În același timp a strâns material lingvistic (toponime) pentru a-l ajuta pe Šafárik la elaborarea scrierii *Etnografia slavilor*. Experiența sa a fructificat-o și în alt mod. Consemnarea sub forma jurnalului de călătorie, *Cesta do Lužic vykonaná z jara 1839/ Călătoria la luzacieni efectuată în primăvara 1839*, a apărut în *Revista Muzeului Ceh* și în alte câteva publicații¹.

Perioada aceasta se anunță fructuoasă și pe plan literar, acum a început să publice în revista cehă *Květy poezii* înmănunchiate în ciclul *Dumky večerní* (Meditații vespérale).

După ce revine de la studii, i se oferă un post de profesor de teologie la Kežmarok, dar îl refuză și se stabilește la Bratislava, străduindu-se să-și întărească poziția la catedră ca suplinitor.² Prelegerile sale de istorie, filozofie, despre poezia slavă au entuziasmat tineretul din jurul său. Conștient de poziția cheie în vederea organizării unei mai ample implicații și câștigării de adepți pe linie culturală și politică, Štúr a desfășurat la catedră o temeinică activitate științifică, dar și o bogată activitate didactică (a ținut cursuri de gramatica limbii literare, istoria și literatura popoarelor slave). Pe lângă aceasta s-a dedicat formării și îndrumării noii generații, în paralel angajându-se în manifestări politice, elaborând ideologia și proiectul mișcării naționale.

În răstimpul activității sale directe de la catedră ca profesor suplinitor, dar și mai târziu, când, după demiterea sa a continuat să-i instruiască pe tinerii discipoli în locuința sa, Štúr a devenit liderul acestor tineri studioși. Din acest motiv istoria și literatura îi atribuie întregii generații denumirea „štúrovci“- šturovieni sau „școala lui Štúr.“ Desigur, această denumire generică exprimă faptul că programul/ proiectul național al lui Štúr a fost îmbrățișat cu entuziasm de către toți discipolii lui, dar ca personalități creative se deosebeau și și-au păstrat individualitatea, uneori nutrind

¹ Štúr, *Dielo*, I, pp.87-121. Juríček arată că această lucrare a apărut și în sârbă, polonă, rusă în revistele *Analele Matîței srbska*, resp. *Danița*, contribuind la propagarea activității slavofilului slovac. V. Juríček, *op.cit.*, p.44.

² V. scrisoarea către același August Horislav Škultéty, nedatată, în Štúr, *Dielo*, I, p.122.

idei diferite, chiar contradictorii, referitor la literatură și creație. În tinerețe, așa cum am menționat mai sus, pe perioada studiilor, membrii acestei generații cultivau limba maternă, se dedicau literaturii, contribuiau la îmbogățirea culturii autohtone în cadrul cenaclurilor literare, de asemenea, au fondat coruri, organizau diferite evenimente, manifestări și drumeții. Sub conducerea lui Ľudovít Štúr, activitatea societății a luat amploare și intensitate, germenii acestor activități dând roade și după plecarea tinerilor din liceu.

În 1841 Štúr a scris, în limba cehă (adoptată în mediul evanghelicilor slovaci ca limbă literară), lucrarea *Starý i nový věk Slováků*, în care, în stil romantic, cu efuziuni lirice și avânt patriotic foarte apropiat înflăcăării naționale din Cântarea României de Alecu Russo, prezintă trecutul (glorios) și atrage atenția asupra deplorablei situații din prezent a slovacilor. Reia o mai veche dispută istorică dintre adepții așa zisei „teorii a subjugării” slovacilor de către maghiari (podmanitel'ská teória), teorie menită a justifica politica de maghiarizare forțată și adepții „teoriei ospitalității” (*pohostinská teória*) care considerau stabilirea maghiarilor pe teritoriul slovac urmare a acceptării maghiarilor ca oaspeți de către populația slavă. Disputa datează din perioada barocului, când apar primele indicii ale formării conștiinței naționale pe baze etnice, iau naștere mituri, idei preconcepute și se formulează pretenții. În epoca modernă, Štúr sugerează ideea unei Ungarii ca uniune statală constituită de bunăvoie, a popoarelor egale în drepturi¹. Lucrarea a fost tipărită abia în anul 1935.

În lupta contra nedreptăților comise asupra slovacilor de către autorități, organizează o delegație la curtea imperială pentru a prezenta *Prestolný prosbopis* (1842)/ Plângere către tron. Acest apel politic nemijlocit, care nu se răsfrângea doar asupra elitei politice, această acțiune petiționară constituia și un gen nou de acțiune politică implicând straturile de jos ale populației. Acest apel-petiție adresat direct curții imperiale avea menirea să ceară – și speranța să obțină – oprirea grabnică a maghiarizării forțate, a persecutării patrioților slovaci și a împilării poporului slovac. Același scop de apărare a neamului și de revelare a nedreptăților comise asupra slovacilor din partea maghiarilor îl are scrierea, apărută anonim la Leipzig și redactată în limba germană, *Die Beschwerden und Klagen der Slawen in Ungarn über die gesetzwidrigen Uebergriffe der Magyaren* (1843, Plângerile și ponoasele slavilor din Ungaria privind abuzurile maghiarilor, în slovacă *Stážnosti a žaloby Slovanov*

¹ Cf. *Ibidem*, pp.140-161.

v Uhorsku na protiprávne zásahy Maďarov). Ambele scrieri sunt reunite de ideea centrală a refuzului politicii de maghiarizare promovată de cercurile de putere.

Din aceste motive și din cauza unor delațiuni neîntemeiate este anchetat de o comisie eclesiastică aflată sub puternica influență a conțelui Zay, adeptul politicii de maghiarizare cu orice mijloace a populației nemaghiare. Astfel, în urma audierilor, Štúr este demis din funcția de profesor suplinitor în luna decembrie 1843. Discipolii săi fideli părăsesc liceul în semn de protest, în primăvara anului 1844, îndreptându-se către alte centre de învățământ. În acel moment, dând glas sentimentelor de care erau animați, tinerii au intonat cântecul compus de Janko Matuška, *Nad Tatrou sa blýska* (Fulgeră deasupra Tatrei), devenit ulterior imnul slovacilor și azi imnul de stat al Republicii Slovace.

Ludovít Štúr nu s-a lăsat doborât de insuccesele înregistrate în urma scrierilor sau a petițiilor sale și a continuat să întreprindă demersuri în vederea obținerii aprobării pentru a edita un ziar în limba slovacă și a-l pune în slujba luptei naționale de emancipare. După eforturile depuse ani de-a rândul a reușit să scoată în august 1845 primul ziar politic slovac *Slovenskje národňje novini*¹/ Ziarul slovac național, cu suplimentul literar *Orol tatránski*/ Vulturul din Tatra, acesta constituind în anii care au urmat un spațiu propice dezbaterilor de natură politică, socială, națională, dar și pentru afirmarea scriitorilor curentului romantic. Activitatea sa publicistică este intensă.² Datorită acesteia cercetătorii slovaci îl apreciază pe Štúr ca fiind primul ziarist slovac modern. Scrie editoriale, articole, polemici pe teme politice și de culturalizare (*Život národov*, 1846/ Viața popoarelor), luptă pentru drepturile poporului la autodeterminare. Ziarul îi oferă posibilitatea expunerii programului său literar, de propășire și culturalizare, aici își expune proiectele naționale, sociale pe care le va prezenta în intervențiile sale în dietă după ce devine deputat.

¹ Publicația continua într-un fel tradiția presei înființate de slovaci sau de expresie slovacă, întemeiată de fostul profesor și director al Liceului, un adevărat enciclopedist și erudit, Matej Bel (1684-1749), continuat de profesorul titular al postului, pe care era suplinitor Štúr, profesorul J. Palkovič (1769-1850) și.a.

² Štúr trimite contribuții și la publicații slave din afara țării, la „Tygodnik literatski” în Polonia, la „Danica” în Croația. Face schimb de publicații, primește cărți și periodice sorabe, polone, croate ș.a. V. Štúr, *Dielo*, II, p.139.

În articolul *Náradý ku zlepšeniú stavu našej krajiny/* Sfaturi pentru îmbunătățirea situației din țara noastră, arată cum desființarea obligațiilor țăranilor, a iobăgiei, impozitarea aristocrației va face posibilă ajutarea dezvoltării comerțului și industriei, comunicațiilor, activizarea întregii vieți sociale. De asemenea recomandă înființarea societăților gospodarilor, cooperativelor de întrajutorare, de economii, pentru evitarea dobânzilor mari la cămătari. La fel, îndeamnă la construirea unor grânare comune, și chiar la munca în comun a unor terenuri greu accesibile pentru a fi fertilizate și transformate în livezi. Dorința de a emancipa poporul nu a rămas doar la stadiul de sfaturi în articole de ziar. Cu ajutorul colaboratorilor săi a reușit să transpună în realitate strădania de a ridica nivelul de instrucție al oamenilor simpli. La țară se organizau așa zisele „școli de duminică” (*nedel'né školy*), în cadrul cărora intelectualitatea alfabetiza oamenii simpli, concomitent informând țăranii și meseriașii cu noutățile din agricultură, industrie, tehnică. Se pune accent și pe funcționarea cercurilor de lectură, a trupelor de teatru de amatori. Istoricii slovaci arată că în afară de efectele directe ale acestui gen de activitate, se înfiripă o mișcare de culturalizare intensă care duce la solidarizare, la coeziune națională.¹

Conștient că pentru a scoate un periodic e nevoie printre altele și de un instrument în care să fie formulate ideile, sentimentele, un mijloc de comunicare a gândurilor și a îndemnurilor persuasive, Štúr decide codificarea unei limbi literare viabile. Hotărârea era susținută pe de altă parte de nevoia de a unifica națiunea în virtutea unui fenomen puternic, iar la momentul respectiv potrivit pentru acest rol era singurul fenomen reprezentativ al națiunii - limba. În al treilea rând, se impunea o varietate de limbă literară care să permită transgresarea divergențelor dintre evanghelicii care la vremea aceea utilizau o varietate de limbă cehă cu elemente slovacă², iar catolicii o varietate literară codificată de Anton Bernolák. Štúr deci trebuia să purceadă la codificarea unei alte variante literare care să reunească,³ și nu să dezbine, să nu conoteze nici una dintre tabere, să nu înlesnească asocieri cu nici una dintre religiile importante, cu funcțiile acestora, sau să nu stârneasce respingere. Având legături bune cu ambele tabere, Štúr a luat hotărârea de

¹ V. Hučko, *op.cit.*, p.21.

² Evanghelicii au adoptat de la bun început limba cehă a Bibliei de la Kralice (1579-1593) ca limbă de cult și literară. Cu timpul cunoașterea limbii cehe a devenit defectuoasă, elemente lingvistice slovacă (așa numitele „slovacisme” - *slovakizmy*) pătrund în uz, limbajul devine corupt, astfel apare varianta numită ceha slovacizată - *slovakizovaná čeština*.

³ Ludovít Štúr, *Ústrojnosť a organizmus reči slovenskej*, în *Dielo*, II, pp.358-359.

codificare a unei variante literare a limbii slovace, ceea ce a și reușit, cu concursul prietenilor săi, Milan Miloslav Hodža și Jozef Miloslav Hurban. Prin tradiție se consideră anul 1843 drept anul în care au fost stabilite norma lingvistică și regulile limbii slovace literare la întâlnirile șturovienilor, prima dată în 14 februarie la Bratislava, ulterior a celor prieteni în orașelul Hlboké, unde Hurban era preot paroh. În vederea înlesnirii implementării acestei variante a limbii naționale în conștiința contemporanilor, pentru ca să fie introdusă în cultură, cărți, publicații și pentru a asigura logistica necesară, cei trei corifei cu ajutorul susținătorilor din rândurile intelectualității slovace au recurs la soluții practice și pragmatice. În favoarea noii codificări au avut loc diferite acțiuni de sprijin.

Astfel, Hurban, editor de reviste, scriitor, traducător, ș.a. a transcris în noua limbă literară numărul II din almanahul *Nitra*, în luna aprilie, pentru a-l publica în luna iulie 1844 cu un subtitlu semnificativ: „Dar drahim krajanom slovenským obetovaní. V Prešporoku alebo v Bratislave nad Dunajom“/ Dar oferit dragilor pământeni slovaci. La Presburg sau la Bratislava de la Dunăre. Noul idiom, având avantajul de a nu fi marcat de nicio conotație, nu evoca scriptura, nici cărțile religioase ale celor două confesiuni principale, putea servi la redarea limbajului viu, colocvial, luat din gura personajelor, mai ales în proza inspirată din viața cotidiană. Conferea culoare prozei istorice pe motive indigene, contribuia la redarea specificului în jurnalele de călătorie prin țară și apropia mentalitatea populației vizitate în cazul călătoriilor în afară. În poezie aduce suflu nou, înlătură artificiile literare, abandonează șabloanele, clișeele de vorbire. Aceste trăsături se regăsesc chiar în numărul *Nitra II*, unde la loc de frunte și foarte apreciate au fost baladele scrise de Janko Král'. Lirica, poezia ocazională, de asemenea, avuseseră de câștigat de pe urma introducerii noii codificării. În final se poate afirma că noul idiom a dus la ridicarea gradului de conștiință națională în rândul tinerilor, la fortificarea spiritului romantic entuziasmat de noile achiziții.

În alt plan, de o mare importanță pentru implementarea noii codificări, a fost fondarea, în vara anului 1844, a unei instituții culturale care se vroia un organism cultural-politic național suprem, transconfesional - societatea „Tatrín“ (la Liptovský Sv.Mikuláš, în data de 26-27 august). Demersul se impunea, în mod similar ca și în privința limbii, întrucât asociațiile existente se diferențiau pe criteriu confesional,

ducând la scindarea forțelor, deseori se destrămau după o scurtă existență, cum o demonstrează societatea literară slavă, membrii căreia se grupau din rândurile intelectualității evanghelice (oficial numită Erudita Societas Litteraris Slavica, 1785-1786).¹ Partea catolică a intelectualității slovace, provenind preponderent din rândul preoților catolici (conform surselor aderase un singur preot evanghelic), s-a întrunit în Tovărășia slovacă doctă (Slovenské učené tovaryšstvo, 1789-1800), condusă de preoții catolici Anton Bernolák și Jozef Fándly. O încercare de a reuni ambele tabere o constituia înființarea la Pesta și Buda (Budapesta există abia din 1872) a Societății amatorilor de limbă și literatură slovacă (*Spolok milovníkov reči a literatury slovenskej*, 1834-1850). Devenise imperios necesară o instituție de cultură capabilă să-i cuprindă pe toți activiștii pe tărâmul culturii. „Tatrínul” a constituit cadrul potrivit pentru reuniuni, dezbateri, editări de carte², strângerea materialelor pentru conservarea și teaurizarea valorilor autohtone etc. A editat carte școlară, de divertisment, de lingvistică ș.a.

Printre primele ediții se numără volumele științifice și propagandistice ale lui Ľudovít Štúr, în care își fundamentează și explică demersul său în privința codificării noii limbi literare pentru toți slovacii. Invocă atât premise ideologice și politice legate de lupta națională, cât și cele lingvistice. Este de notorietate opera sa de justificare, legitimare, de așezare pe temei filozofic a gestului său fondator, lucrarea *Nárečja slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí*/ Graiul³ slovac sau nevoia de a se scrie în acest grai (1846). Aici explică mai pe îndelete și detaliat (comparativ cu articolul *Hlas k rodákcom*⁴/ O voce vorbind pământenilor) cauzele, motivele, scopul codificării limbii literare pe baza graiului slovac central. Gramatica limbii slovace a expus-o în volumul *Nauka reči slovenskej* (1846)/ Știința limbii slovace,⁵ dedicată companionilor săi Michal Miloslav Hodža și Jozef Miloslav Hurban.

În primul volum dă răspuns opozițiilor săi vizavi de introducerea unei noi limbi literare, mai ales lui Kollár, care în ciuda puternicului sentiment slovacofil, nu

¹ Referitor la mișcarea de asociere a slovacilor v. Corneliu Barborică, *Istoria literaturii slovace*, București, 1976, p.80 și urm.

² Din păcate asociația nu a primit acordul oficialităților, după o scurtă activitate a fost închisă în 1848.

³ Termenul de dialect se justifică în baza concepției preluate de la Šafárik privind slavonimea ca un singur neam cu mai multe ramuri și, respectiv, cu o singură limbă având mai multe dialecte – de fapt limbile naționale ale etniilor.

⁴ V. Štúr, *Dielo*, II, pp.203- 215.

⁵ V. lucrarea lui Pandele Olteanu, *Actualitatea lui Ľudovít Štúr*, în volumul Pandele Olteanu, *Studii de filologie slavă*, București, 2008, pp.73-79.

considera oportună ruperea de cehi în privința limbii. Convins de dreptatea sa, adresă lui Štúr injurii și formulări jignitoare într-o scriere anonimă, rămasă de pomină în cultura slovacă *Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky*/ Voci referitoare la unitatea limbii literare pentru cehi, moravieni și slovaci. Štúr aduce argumente exacte, concrete, cu caracter general slav, dar și de pe poziții „interne”, legate de cultura slovacă. Din punctul său de vedere, fiecare parte dezvoltându-se, contribuie la dezvoltarea întregului, prin urmare o nouă limbă literară nu poate decât să susțină și să fortifice întregul. Codificarea limbii slovace nu înseamnă o ruptură de cehi, ci îmbogățirea întregului, ba mai mult o obligație ca prin valori proprii să contribuie la împlinirea întregului. Pe de altă parte justifică codificarea afirmând că limba scrisă trebuie să redea limba vie, vorbită, ea trebuie să îndeparteze bariera dintre aparținătorii aceleiași neam. De pe pozițiile interne își justifică demersul prin necesitatea de a unifica forțele naționale cu ajutorul limbii. Cum în lumea slavă s-au dezvoltat 11 neamuri slave, și cum alte națiuni slave au o limbă literară, tot așa slovacii, la rândul lor, trebuie să aibă și ei o limbă literară proprie, aceasta fiind o necesitate¹, întrucât ei constituie o națiune distinctă cu o cultură distinctă. Desigur, în revendicarea formulată în acești termeni se oglindește aspirația spre democrație, caracteristică mișcării de idei a romanticilor, dar rezultă și nevoia de a ține pasul cu exigențele vremii. Alături de argumentele „obiective”, sunt invocate și idei care circulau în epocă, marcate de predispoziția spre mit și idealizare. Astfel, lingvistul slovac consideră că limba slovacă este „cea mai slavă”, la fel cum munții Tatra constituie inima lumii slave. Slovaca a păstrat forme străvechi și de la ea pornesc celelalte limbi, precum pornesc firele dintr-un ghem al diversității:

Precum este neamul nostru așezat în mijlocul celorlalte neamuri ale noastre sub Tatra cea cu sute de aripi, cetate străveche și primitivele așezări ale slavilor în Europa, tot așa și graiul nostru se află în centru, în mijlocul celorlalte graiuri slave și poate fi închipuit ca un ghem din care firele se îndreaptă în toate părțile ale neamului nostru. De aceea graiul nostru este atât de apropiat de celălalt și ca un fel de trecere de la un fel de grai la altul. Ce este dispersat în aceste două rânduri de graiuri slave nordico-vestic și sudico-estic multe se regăsesc îmbinate în graiul nostru, și tocmai multe din ceea ce fiecare fel are particular, apare în slovacă. O va dovedi gramatica noastră. Însușirea lesnicioasă a altor graiuri ale noastre se poate face învățând mai întâi graiul nostru. De aici rezultă marea

¹ Cf. Štúr, *Dielo*, II, p.319.

Romanoslavica LI, nr.4

Însemnătate a graiului nostru și nevoia de a fi consemnat corespunzător în scris. Dar nu numai din acest motiv trebuie să scriem noi, slovaci, în graiul nostru, ci și din alte pricini, pe care le-am luat în vedere când le-am sfătuit și pe alte dintre neamurile noastre să scrie în graiurile proprii. Forul nostru interior (*vnútornost*), spiritul nostru este plin de comori depuse în el, acestea trebuie să iasă la lumină și anume în felul în care sunt ascunse în noi și cum pun în mișcare spiritul nostru: trebuie ca noi să cuvântăm și să ne exprimăm în mod plenar, expresiv, așa cum simțim, cum gândim.¹

Redăm și elogiul lui Štúr adus graiului slav (de fapt limbii) ca „întreg“, văzut ca atare în virtutea concepției Šafarikoviene asupra slavonimii și idiomului acesteia. Regăsim aici și lecturile din gramatici și lingviști de dinaintea sa, mai ales influența lui Matej Bel (1684-1749): „Asemenea poporului slav mai ramificat decât alte popoare, tot așa limba (*reč*) e mai ales bogată în graiuri (*nárečná*, azi am spune „varietăți“ ale limbii – n.n.) și poate fi numită limba limbilor (*reč rečí*) pentru infinita sa bogăție, dezvoltare și diversitate.”² După o serie de enumerări ale calităților limbii slave (*slovančina*) și explicarea etnonimului *Slovan* ca derivat de la lexemul *slovo*, reia apologia limbii slave, de data aceasta cu ajutorul întrebărilor retorice:

Cine nu vede în slava veche (*starosloviencina*) plenitudinea și precizia și ușurătatea creativă a vechii limbi indiene? Cine nu recunoaște temeinicia și severitatea limbii romanilor în rusă? Cine nu resimte duioșia și dezinvoltura francezei în limba polonă și pe lângă aceasta se mai și delectează cu puterea de a zugrăvi cu care prezintă minunat mai ales lucrurile firești? Cui nu-i bate la ochi rațiunea nemțească în bogăția cehei mai ales în privința noțiunilor abstracte îndeosebi din domeniul juridic? Cine nu îndrăgește melodicitatea și dulceața italienei din sârbă și din graiul sloven dalmatin? Puțin e cunoscută până acum slovacă noastră din Tatra, dar când va apărea în deplinătatea sa, toată lumea se va convinge de cele știute deocamdată doar de un slovac, de bogăția, diversitatea, dinamica și puterea de a zugrăvi a acesteia, prin aceasta dintre toate surorile sale apropiindu-se de greacă. De o astfel de diversitate, imaginar și mare duioșie dispune și limba malorusă, din acest punct de vedere cea mai asemănătoare cu limba noastră slovacă. La prima vedere pare că ele sunt limbi cu totul diferite, și totuși, deși se deosebesc mult între ele, sunt apropiate și își dau mâna una cu alta. Și tocmai acest fapt că limbile slave au dezvoltat fiecare în parte un aspect lingvistic diferit și în același timp fiind aproape una de alta, cu toatele arată, în dezvoltarea lor, marea bogăție și infinita

¹ Štúr Ludovít, *Nauka reči slovenskej*, în *Dielo II*, p.319. Termenul de grai trebuie înțeles drept „limbă“, iar „neamul nostru“ într-un anumit context poate însemna națiunea slovacă, dar și slavonimea în general, ca urmare a adoptării concepției lui Šafárik privind lumea slavă. După părerea acestui (co)fondator al slavisticii, slavonimea constituie un singur neam, o singură națiune care se împarte în patru triburi/ramuri. Cf. Olteanu, *op.cit.*, p.78.

² *Idem*, p.316.

creativitate a spiritului slav și imensa importanță a acestei limbi pentru noi și toată lumea.¹

Demersul lui Štúr, așa cum a arătat profesorul Juraj Dolník, a fost unul necesar. În comunicarea sa² prilejuită de întâlnirea slovacilor din luna octombrie 2013, profesorul afirma că demersul lui Štúr (de fixare/ codificare/ standardizare/ convenționalizare a conștiinței naționale și lingvistice) poate fi apreciată din punctul de vedere actual ca o reproducere firească a conștiinței și memoriei culturale. Conștiința, identitatea lingvistică și națională se construiește în virtutea unor nevoi culturale, ceea ce face ca în mod necesar anumite fenomene de ordin cultural să aibă loc, impuse de mersul firesc al raporturilor dintre generații, de procesul de preluare, respectiv de transmitere a conținuturilor (standardelor). Nu era vorba de dorința subiectivă a tânărului lingvist de a-și impune părerile despre limbă, ci acesta a devenit un mediator al necesității de a se confrunta cu moștenirea și a preda generațiilor viitoare, la rândul său, achizițiile făcute.³

În cea de-a doua lucrare fructifică anii petrecuți la Halle studiind cu lingviști germani renumiți, valorifică toată experiența sa, cunoștințele dobândite. Cunoștea lucrările lui A. F. Pott, Fr. Bopp, W. v. Humboldt, era familiarizat cu metoda de lucru proprie cercetării limbii. Dintre lingviștii slavi îi impuneau Josef Dobrovský și Václav Hanka. Recunoaște meritele antecesorilor (cum au fost realizările lui Anton Bernolák, fără a-i menționa numele) în domeniul stabilirii unei norme literare, dar susține nevoia unei noi codificări. Aceasta nu presupune însă blamarea limbii cehe, ba din contră, îndeamnă la cunoașterea ei, la grațitudine față de cultura cehă.⁴

Baza normei o constituie uzul lingvistic-cultural din zonele Slovaciei centrale (comitatele Liptov, Orava, Turiec), unde, după părerea sa, influențată de criteriile romantice, slovacă s-a păstrat sub forma cea mai curată, sau, exprimat cu patosul caracteristic epocii: „Cel mai curat și fidel s-a păstrat acest grai acolo, unde a fost cel mai bine ascuns, în adâncurile Tatrei.”⁵ De fapt, la momentul codificării era evident

¹ *Ibidem*, pp 317- 318.

² V. actele on-line ale conferinței: <http://conference.eduabroad.sk/sk/zbornik>; Cf. Juraj Dolník, *Ludovít Štúr a slovenská identita*, în revista „Slovenská reč”, an. 71/2006, nr. 1, pp. 25-34.

³ O analiză aprofundată a viziunii lui Štúr asupra limbii propune Marilena Luță în numărul de față al revistei „Romanoslavica”.

⁴ Ludovít Štúr, *Nauka reči slovenskej*, în *Dielo*, II, pp.309-310.

⁵ *Ibidem*, p.308.

faptul că această variantă lingvistică prezintă cea mai mare energie, cea mai mare răspândire,¹ deci și promisiuni pentru evoluția sa fastă în viitor. Către această concluzie conduceau și textele cântecelor înregistrate și editate în lucrarea monumentală a lui Ján Kollár, *Národné spievanky* (1834), unde majoritatea cântecelor era consemnată în graiul central. Štúr a elaborat o descriere modernă a limbii, avansând chiar ideea sistemului lingvistic: „Curatul nostru grai slovac e un întreg frumos încheșat, care are o alcătuire particulară a sa, și totul una cu alta se potrivește bine și fiecare element cât de mic cu cealaltă e în strânsă legătură...”² În tratatul său, a pus accent pe morfologie, unde a dezbătut aprofundat verbul. De asemenea a manifestat interes pentru formarea formelor gramaticale și a cuvintelor. Lingvistica slovacă apreciază în mod special faptul că Štúr a descoperit și a tratat aspecte specifice ale limbii slovace, cum sunt problema așa zisei „legi ritmice” și fenomenul neutralizării (asimilării) sunetelor.

Nu a întrunit totuși acceptul tuturor. Chiar tovarășului său de acțiune, Milan Hodža, i s-a părut că ortografia e prea simplă, iar pentru a da aură de limbă străveche, milita pentru introducerea principiului etimologic în scriere. Au fost, evident discuții, în cele din urmă după câțiva ani s-au întrunit reprezentanți ai grupurilor „pro” și „contra,” care au căzut de acord asupra unor modificări, iar în 1851 profesorul Martin Hattala de la Universitatea Carolină din Praga și-a prezentat varianta propusă în manualul *Krátka mluvnica slovenská*.³ Dar nici următoarele codificări și modificări nu au schimbat fondul reformei lingvistice a lui Štúr. Codificarea limbii slovace de către Štúr, privită din perspectivă filozofică, arată disponibilitățile sale de deschizător de drumuri, el fiind de fapt primul lingvist modern, și unul meritoriu, al slovacilor.

¹ *Ibidem*, p.321.

² „Čistuo naše nářečja sovenskuo je jeden zaokružlení celok, ktorí má svoj zvláštni stroj, v ktorom všetko jedno k druhému dobre pristáva a každý i najmenší rjad s druhim v tuhom je spojeňí ...” Cf. Štúr, *Ibidem*, p.368.

³ Štúr a comentat unele modificări impuse de codificarea lui Hattala, de ex. introducerea literei „y” în scriere, justificată prin existența acesteia și în alte limbi slave. De asemenea, înlocuirea unor forme gramaticale de sorginte central slovacă cu forme din periferia ariei geografice slovace, adică din graiurile occidentale ș.a. La toate se arată înțelegător, dar argumentele și concluzia lui generală sunt de natură politică, nu lingvistică. Acceptă totul în ideea unificării naționale prin intermediul unificării lingvistice. Acest deziderat îl consideră hotărâtor și rațiunea supremă în acceptarea tuturor propunerilor și modificărilor operate de Hattala, susținut și de alții. V. recenzia *Hattalova Grammatica*, în volumul Ludovít Štúr, *Dielo v piatich zväzkoch. Slovenčina naša*, vol.V, Bratislava, pp. 264-269.

Ștur s-a hotărât să intre în politică de tânăr, mânat de dorința de a-și ajuta neamul. La Bratislava, în timpul anilor de liceu avusese ocazia să cunoască activitatea politicianilor, să se familiarizeze cu practica și pragmatica politică, se întâlnea și comenta cu deputații din dieta ungară. Mai ales întâlnirea cu deputații sârbi și croați a avut un impact puternic asupra evoluției sale. Cu ei se sfătuia și de la ei învăța la întâlniri și vizitele reciproce încă din anul 1832.¹ Într-un timp scurt se maturizează în ceea ce privește practica politică, dându-și seama că e importantă forța materială, politică, suportul larg din partea tuturor păturilor sociale. Pe lângă „politica înaltă” e nevoie de muncă în rândurile oamenilor simpli în vederea emancipării acestora. După cum am menționat mai sus, a scris petiții, broșuri, pamflete, polemici, a inițiat acțiunea petiționară: *Plângere către tron* (1841), *Plângerile și reclamațiile slavilor privind abuzurile maghiarilor* (Leipzig, 1843), publică la Viena scrierea polemică *Das neunzehnte Jahrhundert und der Magyarismus/ Secolul nouăsprezece și maghiarismul* (în slovacă *Devätnáste storočie a mad'arizmus*, 1945).

Asemenea scrierii *Epoca veche și cea nouă a slovacilor*, emoția, de data aceasta totuși mai reținută, ghidează mâna autorului. În pledoaria pentru limba maternă se folosește de exemple din miturile grecești, din care deduce dragostea pentru limba maternă, oferă exemple din mai multe limbi (de ex. franceză, greacă, maghiară) pentru a ilustra importanța limbii și a utilizării ei. La un moment dat afirmă ceea ce în vremurile noastre formulează și cercetează etnolingvistica: „Acest for interior al națiunii se reflectă și în limba sa; ne putem convinge de acest lucru dacă observăm expresiile care le folosește pentru redarea raporturilor interne....” Tocmai din acest motiv, interzicerea folosirii limbii naționale constituie un atac la însăși ființa națională. În demonstrația sa, lingvistul slovac se sprijină pe concepția dialectică, hegelianismul reiese evident în speculația sa:

Să nu invoce nimeni motivele care reclamă maghiarizarea noastră ca necesară; deoarece spiritul constituie scopul pentru sine însuși, deci ar fi un mare păcat să-l folosești ca un instrument, iar bunurile spirituale sunt sublime și sacre într-un grad mai înalt decât cele materiale. Afirmându-se că trebuie să fim maghiarizați reiese cu claritate că se urmărește distrugerea forului nostru interior prin intermediul formei exterioare cu totul necorespunzătoare, se încearcă să ni se impună prin forță o modalitate de a gândi care ne

¹ Hučko, *op.cit.*, p.11.

Romanoslavica LI, nr.4

este cu totul străină; iar prin strădania de a ne maghiariza se persuadează că nu am fi capabili să ne cultivăm spiritul și, ținând cont de naționalitatea noastră, nu suntem demni să ne situăm alături de celelalte nații din țară.¹

A participat și a contribuit la alcătuirea listei de revendicări *Žiadosti slovenského národa/ Doleanțelor națiunii slovace*², la adunarea populară din 10 mai 1848 la Liptovský Mikuláš, a întâmpinat cu bucurie și entuziasm revoluția. Pentru cariera sa important a fost faptul că a candidat pentru dietă, devenind deputat din partea orașului Zvolen, în anul 1847. Orator înflăcărat, a militat pentru democratizarea vieții, a pus în discuție probleme politice, sociale, naționale. A luat cuvântul în plenul dietei la Bratislava. Sunt cunoscute cinci³ discursuri ale sale (din noiembrie 1847 până în primăvara anului 1848). A cerut libertate pentru orașe, să se facă dreptate celor nedreptățiți, cum sunt oamenii simpli, întrucât aristocrații se bucură de ea (Discursul din 17 noiembrie 1847). Reclamă desființarea clăcii, iobăgiei, pentru că bieții oameni din popor se găsesc într-o situație proastă, or aceasta nu e chestiune legată de destin, istoria este o chestiune a voinței umane. Desființarea obligațiilor, daniilor ar asigura libertate oamenilor. De asemenea, cere suprimarea apanajelor și a drepturilor nobiliare ereditare, pentru ca societatea să nu ramână în urmă față de alții, având în vedere că se află la cumpăna a două epoci. Atrage atenția că poporul trebuie asistat, trebuie asigurată dreptatea și omnia, iar justiția trebuie să-și îndeplinească funcția cu respectarea dreptății în mod egal și democratic. Totodată se impune grija pentru dezvoltarea industrială care e împiedicată de perimata ordine feudală (21 decembrie 1847). Pentru împlinirea revendicărilor naționale a pledat în discursul său din 15 ianuarie 1848, prezentând necesitatea învățământului în limba maternă, pentru că aceasta este limba în care „suntem învățați să gândim și să simțim“. Accentuează utilizarea limbilor naționale în administrație în zonele locuite de populație nemaghiară ș.a.). Ultimele două alocuțiuni se referă la situația țăranilor, cerând eliberarea acestora de sub povara dărilor (6 martie 1848) și clamează pentru drepturile orașelor. Deviza lui ca parlamentar a fost una simplă și emblematică pentru întreaga sa viață: „My chytily sme sa do služby ducha, a preto preist' musíme cestu života tñnistú“/ Noi ne-am

¹ *Ibidem*, p.131.

² Spiritul democratic al acestui act o dovedesc și celelalte revendicări: votul universal, libertatea presei, dreptul la libera întrunire și asociere ș.a. V. Hučko, *ibidem*, pp. 22-23.

³ V. capitolul *Reči na Uhorskom sneme*, Ludovít Štúr, *Hlas k rodákam*, Bratislava, Tatran, 1971, pp.241-256. Cf. Štúr, Ludovít, *Dielo v piatich zväzkoch. Politické state a prejavy*, vol.I, Bratislava, SVKL, 1954, pp.344-357.

angajat în slujba spiritului, de aceea trebuie să mergem pe drumul spinos al vieții.¹ Un alt dicton legat de numele său, concis și auster, un joc de cuvinte, arată voință, modestie, hotărâre: „Vel'a tvorit', málo trovit'“ / Să crezi mult, să folosești puțin.

Revendicarea sensibilă și în cadrul *Doleanțelor* o constituia înființarea unui district slovac, care să coincidă cu „teritoriul etnic“ și să dispună de autonomie. Puterea nu a acceptat nici una dintre revendicările înfățișate, din contră, guvernul revoluționar maghiar a emis mandat de arestare pe numele celor trei frunțași naționali Štúr, Hurban, Hodža. Ca urmare, cei trei corifei naționali au fugit în Cehia, la Praga, unde participă la primul Congres al Slavilor. Štúr își expune viziunea sa politică, proiectul politic pentru națiunea slovacă. Este pentru prima dată când problema slovacă este ridicată în fața unui for internațional. În cadrul discuțiilor privind federalizarea Imperiului, el admite această idee, cum făcuse și în primul său articol cu caracter politic *Epocea veche și cea nouă a slovacilor*, dar cu condiția să fie respectată independența și dreptul la autogovernare a fiecărei națiuni în parte: „Scopul nostru să fie păstrarea imperiului austriac? Scopul nostru e să ne păstrăm pe noi înșine Până acum Austria a persistat și noi sărmanii muream... Să nu spunem că vrem să păstrăm Austria, nici că am vrea să formăm imperiu slav austriac. Acest lucru ne va lipsi de toate simpatiile națiunilor europene. Să declarăm că vrem ca țările (comunitățile) slave independente să stea sub guvernare austriacă. Astfel vom pune accentul pe slavi.“²

De fapt, ca ideolog al mișcării de emancipare și lider cultural, era obligat să elaboreze o concepție directoare. Aceasta a cunoscut o evoluție complexă. De la ideea unei reorganizări a imperiului pe baze federaliste din formațiuni naționale independente a ajuns la vederi mesianice. Dacă la congres (*Reč na slovanskom zjazde*- Discurs la Congresul Slav) manifestă rezerve față de ideea austroslavismului, ideologie născută în mediu ceh, Havlíček Borovský, autorul acesteia fiind surghiunit din cauza opinii sale, panslavismul literar³ al slovacului Štúr se finalizează în

¹ Cf. Juríček, *op.cit.*, p.103.

² Apud Hučko, *op.cit.*, p.24.

³ În articolul *Jazykový boj v Uhorsku*/ Luptele lingvistice în Ungaria, spune: „Cât privește panslavismul, noi suntem devotați sincer panslavismului *literar* (subl. L.Š.) și vom gusta întotdeauna roadele spirituale ale altor neamuri slave, precum sunt Trentowski, Mickiewicz, Pušškin, Jukovski, Palacký, Hanka, Presl, ale căror opere au cale deschisă către noi, precum citim și studiem scrierile importante

speranța că Rusia va fi garantul viitorului luminos al slavilor, și prin urmare și al slovacilor, Rusiei revenindu-i rolul mesianic de salvator al slavilor și al umanității.¹

După izbucnirea revoltei la Praga, fruntașii slovaci părăsesc orașul, iar Štúr cu Hurban se îndreaptă spre sud, în Croația. La Zagreb Štúr își dă seama că problema slovacă ar avea șanse de rezolvare, dacă slovacii s-ar pregăti de luptă armată. Tratează cu banul Jelačić să sprijine revendicările slovacilor. În căutarea sprijinului necesar organizării unei forțe revoluționare care să lupte pentru impunerea revendicărilor naționale se adresează cneazului Obrenović, iar Hurban se îndreaptă la Belgrad. Găsesc susținere atât la Zagreb, alăturându-li-se 500 de combatanți croați, ca și la Belgrad. Astfel au posibilitatea de a finanța o armată de voluntari (*dobrovol'nici*). După constituirea Consiliului Național Slovac (*Slovenská národná rada*) la Viena, pornesc din luna septembrie 1848 la luptă contra maghiarilor. Štúr a devenit unul dintre principalii conducători (alături de Hurban și Hodža) ai voluntarilor și reprezentanți ai luptei pentru libertate a slovacilor. Cu oastea ridicată din voluntari vor întreprinde trei expediții. Nici una din cele trei expediții militare (prima numită „din septembrie“, a doua „de iarnă“ și a treia „de vară“) nu s-au soldat cu izbânda scontată. În urma eforturilor depuse în timpul campaniilor, a greutăților care au apărut pe parcurs și după depunerea armelor, Štúr a rămas cu gustul amar al eșecului. Totuși nu disperă și încearcă să caute alianțe în tabăra imperialilor. Nici de data aceasta însă nu se bucură de succes.

Dezamăgit de înăbușirea revoluției, de faptul că au fost manipulați de imperiali contra maghiarilor, fără să se aleagă cu nimic, se retrage pentru o vreme la părinți. Starea de fapt nu s-a îmbunătățit, poporul a rămas în aceeași situație precară, pe plan politic s-a implementat un regim polițienesc, care l-a pus pe Štúr sub supraveghere și obligându-l la domiciliu forțat. Mai întâi stă la Uhrovec, pe urmă din 1851 locuiește la Modra, unde are grijă de cei 7 orfani rămași după fratele său mai mare. Nu a intrat în serviciu de stat, refuză oferta care i s-a făcut, pentru a-și putea continua activitatea în folosul națiunii. Aflându-se sub strictă supraveghere polițienească nu putea ieși în afara orașului, nici să participe la întruniri sau întâlniri în public cu alte persoane. Totuși a reușit să ia parte în luna mai 1854, în calitate de orator principal, la funeraliile poetului Ján Hollý în localitatea Dobrá Voda, iar în

ale nemților, francezilor și englezilor; dar despre panslivismul *politic* (subl. L.Ș.) nu știm, acesta precum la noi, nici la alte neamuri slave nu este, nu există.” V. Štúr, *Dielo*, II, p. 172.

¹ Aceste idei s-au dovedit himere alimentate de avântul romantic ce a pus stăpânire pe generația šturoviană. Barborică, citând cuvintele lui Jaroslav Vlček, arată cum aceste idei nu au dus la unificarea slavilor, ci din contră, la separatism național.

secret l-a vizitat pe cneazul Mihai Obrenović pe moșia acestuia în Ivanka pe Dunăre. Viața îi decurgea în tristețe, pentru că în răstimp de trei ani i-a pierdut pe fratele său Karol, ambii părinți și pe Adela Ostrolúcka, de care era legat sentimental.¹

După revoluție s-a reîntrodus cenzura, ceea ce, alături de diferite reglementări obstrucționiste (suprimarea dreptului la întrunire și asociere) l-au împiedicat să reînnoiască apariția ziarului fondat de el. În schimb aici are suficient timp, pe lângă alte îndatoriri, legate de educația nepoților, să scrie, să reia anumite teme, să deschidă altele, să valorifice ceea ce dezvoltase până atunci. Astfel formulează în limba germană scrierea politică *Das Slawenthum und die Welt der Zukunft* (Slavii/ Slavonimea și lumea viitorului, în slovacă. *Slovanstvo a svet budúcnosti*) care a apărut înainte de instalarea dualismului austro-ungar în 1867 în Rusia, în versiune rusă. Idei asemănătoare îl preocupă mai demult, încă în anii 1842-1843 publică în revista „Tatranka” (revista din Tatra) lucrarea *Azia a Evropa čili určeni Ruska v ohledu na Azii/ Asia și Europa sau predestinația Rusiei în privința Asiei*, iar pe tema panslavismului scrisese de asemenea în perioada de dinaintea revoluției textul *Panslavizmus a naša krajina/ Panslavismul și țara noastră*, 1847. În ceea ce privește convingerile sale panslave, filoslave, rusofile și mesianice, profesorul Corneliu Barborică remarcă²:

Ludovít Štúr (1815-1856), organizatorul și ideologul mișcării slovace de emancipare, a declarat la congresul de la Praga, cu toată franchețea, că speranța slavilor este Rusia, atribuindu-i acesteia și rolul mesianic de garant al viitorului fericit al întregii umanități. Pentru el, rușii erau un neam sănătos și puternic, ce se distinge prin puritatea moravurilor și ospitalitate. Rusia nu era un stat autocratic, țarul nu governa ca un despot, iar poporul îl iubea cu o dragoste filială.³ Ideile formulate în cuvântarea de la Congresul

¹ V. poemul A.O. (Te-ai veștejit subit, tu floare/ tu floare frumoasă de pe Hron...), dedicat memoriei acesteia. Štúr, *Dielo*, II, p. 291; scrisoarea adresată lui Jozef Miloslav Hurban din 18/4 1853. *Ibidem*, pp.289-290.

² Barborică, Corneliu, *Mesianismul slav ca teorie globală și remediul universal*, în volumul său *Studii literare slave*, București, EUB, 2009, pp.201-206.

³ Aceste opinii ale profesorului Barborică le susținem cu următorul citat din lucrarea *Rușii a ideologului slovac*: „Cu ochi severi urmărește nordul slav – *sviataia Rus* – recente evenimente din Europa. Popoarele europene se așteptau, mai ales nemții își doreau și acolo o revoltă, nu o dată anunțând-o prin ziare, dar deocamdată s-au înșelat. În Rusia nu există neînțelegeri între domnie și popor cum sentâmplă în alte părți; în această privință acolo sunt mai multe de acord, pare-se, decât oriunde în Europa. Poporul e ocupat cu o activitate enormă, cu propria sa dezvoltare intensă, de aceea este dispus

Romanoslavica LI, nr.4

Slav, Štúr le-a dezvoltat mai târziu în scrierea *Slavii și lumea viitorului* (apărută postum în limba rusă la 1867); aici el avansa opinia că slavii vor trebui să se elibereze de sub jugul de până atunci și să se alipească la Rusia, alcătuind un singur neam, un singur stat integral ortodox, slavii catolici sau protestanți urmând să abdice de la credința lor. Această doctrină reprezenta forma cea mai radicală pe care a îmbrăcat-o panslavismul, devansând¹ teoria de aceeași factură a rusului Danilevski. Din punctul de vedere al slovacilor, evoluția lui Ludovít Štúr în direcția asimilării într-o imensă masă slavă constituia un pas politic înapoi. Tocmai el care făurise conaționalilor săi o limbă literară, emancipându-i de cehi și conturând astfel definitiv identitatea lor națională. Îi îndemna nu numai pe slovaci, ci și pe cehi, croați, sârbi, polonezi, să se simtă îninte de toate slavii: „Trebuie să fim înainte de orice altceva slavii”².

Dar Štúr vorbește explicit chiar despre adoptarea unei limbi literare comune pentru toți slavii, pentru a evita obstacolele în comunicare, în vederea „înțelegerii, dezvoltării spirituale și acțiunilor comune”. Desigur, dintre limbile slave cea mai potrivită îi pare rusa, fiind „idiomul ramurii celei mai mari, independente și înstăpânite pe un teritoriu întins, căreia oricum îi aparține hegemonia în familia neamurilor slave, pe lângă aceasta este dintre toate limbile slave cea mai bogată, mai eficientă și cea mai răsunătoare, marcată de forță.” Adaugă, totuși, că această unire în limbă, nu înseamnă renunțare totală la limbile literare naționale.³

În atmosfera sufocantă a regimului polițist al ministrului de interne, Alexander Bach (1813-1893), Štúr s-a dedicat literaturii, științei, scrierii. În această perioadă a scos volumul de versuri *Spevy a piesne/ Cânturi și cântece*, precum și tratatul de estetică referitor la creația folclorică, *O národních písniach a pověstech plemen slovanských/ Despre cântecele și basmele neamurilor slave-* pe care Corneliu Barborică îl consideră un tratat de literatură comparată: „O altă lucrare a lui Štúr,

să-și urmeze guvernul care îi merge înainte în cauza respectivă. Această unitate dintre guvern și popor, în virtutea unui instinct firesc, nicidecum nu poate fi distrusă în momentul de față de reflecția europeană. Un singur gând străbate acum toată Europa; se vor amesteca rușii în acțiunea Europei sau nu? Oricum vor evolua evenimentele, un lucru este cert, Rusia înaintează cu pas domol, dar bine gândit. Când va veni timpul potrivit pentru fapte, ea nu va scăpa prilejul, cum deseori o fac alți slavi din ușurătate sau lipsă de energie. Iar când nordul slav ajunge să-și realizeze cauza, înfăptuirile sale vor fi mari, uriașe. Pe fiecare filă de istorie a sa sunt consemnate astfel de fapte. Nordului slav îi revine onoarea de a păstra intactă demnitatea slavă, în fața întregii lumi. Ceilați slavi și-au pierdut independența, prestigiul național și deocamdată nu le-au redobândit; dar rușii au înfăptuit lucruri mărețe păstrându-și glorios prestigiul național.” (Ludovít Štúr, *Rusi*, în volumul *Hlas k rodákam*, p. 287)

¹ Ján Juríček susține însă că Danilevski a scris lucrarea *Rusia și Europa* (1871) sub influența directă a ideilor lui Štúr. (Juríček, *op.cit.*, p. 205, nota de la subsol)

² Barborică, *Studii...*, pp203-204.

³ Štúr, *Dielo*, II, p.568.

impregnată de ideea unității slave, este intitulată *despre eea ce înseamnă cântecetele și povestirile populare ale neamurilor slave* și a fost redactată tot în perioada postrevoluționară. Nu este o lucrare de folclor, cum ar părea după titlu. Sau, dacă vrem să o considerăm așa, este o lucrare de folclor comparat cu o destinație specială: aceea de a descoperi în diversitatea folclorului slav acele elemente care încheagă neamurile slave într-o comunitate spirituală și care demonstrează această comunitate¹.

Ca poet, Štúr a debutat cu versuri scrise în cehă, limba literară adoptată de evanghelicii slovaci, publicate în anul 1838, în revista cehă *Květy*. Ciclul *Dumky večerní/ Meditații vespérale*, cuprinde versuri de factură romantică, dă glas sentimentului de tristețe rezultat din confruntarea iluziei trecutului glorios al slavilor, a istoriei mărețe în opoziție cu prezentul mizer. Se regăsesc poeme scrise în manieră romantică, în care imagini lirice inspirate din frumusețile naturii Slovaciei, mai ales ale ținuturilor natale, dar și evocarea locurilor memorabile, de importanță istorică, fie sentimentală pentru poet, subliniază atmosfera, de regulă, elegiacă și cu tente alegorice. Se remarcă, de asemenea, prin cultivarea liricii politice, un lucru relativ nou, tratează motive sociale, exprimând sentimentul responsabilității pentru popor.

Printre poemele scrise în limba cehă se păstrează și câteva care constituie documente ale unor trăiri intime (*Vzpomenutí/ Aducere aminte*, *Toužba/ Dorința*, *Rozžehnaní*, Rămas bun). Întrucât drumul spre Halle trecea prin Praga, Štúr, la rândul său, aidoma altor tineri, a făcut o escală în această metropolă culturală încă din vremea aceea, pentru a-i vizita pe prieteni și a se întreține cu personalitățile vremii.² În drumul de înapoiere face popas la editorul Jan Pospíšil la Hradec Králové. Astfel o cunoaște pe fiica acestuia, Marie Pospíšilová, o iubire neîmplinită, întrucât liderul slovac considera că situația neamului impune unui luptător și fruntaș național să renunțe la sine, ca persoană, și să se dedice intereselor obștești³.

¹ Barboricá, *Studii...*, p.205.

² V. scrisoarea adresată lui August Horislav Škultéty de la Praga, în data de 17 octombrie 1838. În volumul Ludovít Štúr, *Dielo*, II, pp.75-76.

³ În altă ordine de idei, Ludovít Štúr nu se deosebea de alți bărbați ai vremii în privința opiniilor despre locul femeii în societate. S-ar putea crede chiar că este ostil ideilor de emancipare promovate în epocă de înfiripata mișcare a femeilor. Astfel într-o recenzie privind poezia sârbă tradusă de Ter.Amal. Louise Jakob în germană, comentează aprecierile făcute de aceasta la adresa obiceiului legat de ritualul nunții,

Romanoslavica LI, nr.4

Durerea despărțirii de Marie se va transforma în poem, eroul liric justificându-și comportamentul (adoptat după atitudinea poetului din viața reală), refuzul sentimentelor „subiective“, ale iubirii pentru o femeie, ale fericirii personale în numele unor aspirații superioare, al „sentimentelor“ obiective, înălțătoare – ale iubirii de neam și patrie: Pe de altă parte, motivul norilor sugerează situația precară în care se afla poetul lipsit de mijloace de subzistență, obligat să accepte ajutorul prietenilor și care se angajase într-o luptă politică ce nu prevestea un viitor fericit: „Să-l uiți, Iubito, uită-l pe tânărul/ deasupra căruia nori furtunoși se-adună;/ să-l uiți, Iubit-o, uită-l pe băiatul/ care-ți spune un dureros rămas bun;/ El va da uitării toate plăcerile din lume,/ niciodată însă, niciodată nu-și va uita patria!”¹

Cu câțiva ani după această experiență pasională, Ștúr, chiar dacă reușise să elaboreze (parțial chiar să și impună) un adevărat proiect național de renunțare la căsnicie și de îmbrățișare a celibatului, s-a atașat sentimental de o altă femeie, Adela Ostrolúcka, de obârșie nobilă (ceea ce ar fi fost un impediment în eventualele

când tânăra fată este obligată să sărute mâna bătrânului casei: „Această sărutare a mâinii nu înseamnă, cu siguranță, altceva decât exprimarea respectului față de patriarhul familiei, față de întreaga spiță a familiilor adunate, care vin parcă să binecuvânteze noile căsnicii pe cale de a se încheia, omagiu care, manifestat sub forma sărutului de mână, de bună seamă le șade bine tinerelor neveste și mult mai bine lor decât unui bătrân care pupă mâna unor duduțe. Slavii își iubesc cu adevărat sexul (în text „tenul”-n.n.) frumos și pun mare preț pe virtuțile acestuia, și anume frica de Dumnezeu, hărnicia, sinceritatea și nu o dată și entuziasmul eroic al inimilor sensibile, și nu s-ar bucura de aceste virtuți să se preschimbe în moda cea nouă a prefăcătoriei; departe sunt de fandoseala, de falsitatea care azi poartă numele de bon ton...” Comparativ cu triburile germane, care, conform scrierii lui Tacit, venerau femeia, bărbații slavi „întotdeauna au considerat femeile ca subalterne, ca supuse lor, fără să le acorde părelnică și cu atât mai puțin adevărata întâietate. Odată cu creștinarea, cum era și cazul, situația acestora s-a schimbat și la slavi, a devenit mai bună dar până azi, cu excepția poate a unor locuri conduse de moda nouă pătrunsă din străinătate, nu a ajuns și cu dezvoltarea adevăratei noastre naționalități nici nu va atinge acel grad de capriciozitate la care se află în alte părți și din care nu decurge, cu siguranță, fericirea căsniciei și tihna familiei, ba din contră, se destramă. Deci faptul că sexul frumos la slavi nu se bucură de acea întâietate părelnică, cum și-ar dori doamna traducătoare, e rezultatul naționalității noastre, și, după părerea noastră, corespunde ordinii firești a lucrurilor. Unde pot duce eforturile simonistelor din Franța sau întreprinderile societăților de femei și ale conducătoarelor Lady Bulwer din Anglia, care forțează dobândirea drepturilor civile egale cu bărbații, ne putem imagina ușor. Până acum aceste abateri au produs multe vicii; iar dacă se va continua cu aceste scandaluri pe mai departe, cu siguranță nu ne putem aștepta la altceva decât la haos și anihilarea fericirii casnice.” (Ludovít Štúr, *Pjesne Srbov*, în vol. *Dielo*, I, pp. 82-83. Cf. Juriček, *op.cit.*, p.35).

¹ Traducerea filologică ne aparține. Pentru coroborare dăm originalul: „Rozžehnání.// Zapomeň, Drahá, zapomeň jinocha,/ nade nímž mraky se bouřlivé shání;/ Zapomeň, Drahá, zapomeň na hochy,/ jenž Ti posílá bolné rozžehnání;/ On na vše světa zapomene slasti,/ jenom nikdy, jen nikdy o své vlasti!” (Ludovít Štúr, *Rozžehnání*, în volumul Ludovít Štúr, *Dielo v piaticich ...*, vol.IV, p.125).

aspirații la împlinirea relației), dând glas, cu reținere, sentimentelor nutrite față de această sensibilă admiratoare a lui abia după moartea acesteia în 1853, într-un poem cu inițialele A.O. în loc de titlu¹.

După codificarea noii limbi literare, Štúr scrie versuri în limba slovacă, între anii 1844-1848. În 1853 publică în limba maternă volumul *Spevy a piesne/ Cânturi și cântece*, care cuprinde poeme epice și poezii lirice. Se regăsesc aici două efigii importante din istoria slovacilor în cele două compoziții epico-lirice ample: poemele *Svätobj*, resp. *Matúš z Trenčína* (1458 de versuri). Focalizat pe imaginea personajului principal, Svätobj, cel mai mic dintre fiii regelui Svätopluk, neatestat de istorici, existența lui fiind doar preusupusă și dedusă din parabola² cu circulație intensă în cultura slovacă, primul poem se referă la momentul destrămării imperiului Marii Moravii în jurul anului 907, tema oglindind interesul generației romantice pentru istorie, evadarea în trecut și idealizarea acestuia.

În mod similar este tratat și personajul oligarhului Matúš z Trenčína-Matei de Trenčín (aprox.1260-1321, cunoscut și sub grafia Máté Csák). Acțiunea este inspirată de bătălia din anul 1312 de la Rozhanovce (localitate cunoscută în istorie ca Rozgony) dintre Matei de Trenčín care îi susține pe aristocrații slovaci Aba (slov. Omodejovci) și Carol Robert. În poem, centrul atenției îl acaparează Matúš. Idealizat, transformat în legendă, devine în viziunea poetului, un adevărat slovac care își apără neamul și țara. Această plasare a aspirațiilor naționale într-un timp când pe de parte nu se vorbea de națiuni și identități naționale, constituie anacronism, cum de altfel și avansarea ideii unei alianțe cu cehii pentru a-i învinge pe dușmani.

După începuturile poetice sub influența predecesorilor și a motivelor antice, chiar în perioada versurilor scrise în limba cehă apar în poezia lui Štúr trăsături preromantice și romantice. De fapt, Štúr ca poet era conectat la paradigma literară a vremii, pe care el însuși a modelat-o în bună măsură cu lucrările sale teoretice și aprecierile critice, a contribuit la consolidarea ei, a susținut anumite direcții, un anumit mod de abordare a „inventarului de semne“ literare romantice: lupta contra dușmanului, eroismul slovacilor, legătura cu natura, contrastul dintre trecut și

¹ V. Štúr, *Dielo v piatich...*, vol. IV, p. 294.

² *Svätopluk și cei trei fii ai săi*, reia un motiv cunoscut din literatura universală a transiterii legației din partea tatălui către urmași de a fi uniți în vederea păstrării independenței.

prezent, idealizarea, mitizarea, recurgerea la anacronisme și urmărind o strategie națională pentru cultivarea principiului de autodeterminare.

Dintre noile aspecte formale regăsim versul scurt al creației orale slovace (unde este de regulă de 6-8 silabe), prozodia simplă, silabică, deci preluarea elementelor (imitarea) cântecului popular, ceea ce constituie de fapt concretizarea principiului și postulatului de valorificare a poeziei folclorului slovac, formulat de teoreticianul Štúr. Dar, de asemenea, întâlnim versuri și strofe mai ample, îndeosebi în poezia epică.

Un exemplu concludent al priceperii poetului de a crea atmosferă, deci și, în definitiv, a măiestriei lui artistice, îl constituie poemul *Matúš z Trenčína*. Firul epic se desfășoară pe structura unei lupte istorice transformată în legendă și care, evident, în spiritul romantismului capătă valențe alegorice și un exemplu de luat aminte pentru contemporani. Din punctul de vedere al procedeelelor, imaginilor și structurii face uz de inventarul motivelor preferate în epocă. Astfel expoziția creionată în nuanțe sumbre, cu imagini deosebit de expresive, dar apăsătoare, constituie, în alegerea poetului, un fundal potrivit pentru gravitatea temei – lupta pentru libertate, neatârnată, pentru binele neamului și semnalizează deznodământul tragic.

Naratorul discret ne direcționează privirea asupra centrului și mobilului acțiunii – care din start este înțeles și ca simbol - din mai multe puncte de vedere, de parcă ar plimba o cameră de luat vederi mobilă, care se mișcă de jur împrejurul obiectului, coborând în dreptul locației și concentrându-se pe vârful muntelui semețit deasupra râului Váh unde se înalță precum negurile deasupra pădurii, un vechi castel. Cenușiu, pustiit, pare un bătrân aplecat deasupra mormântului copiilor săi. În acest moment descriptiv al spațiului impunător și copleșitor prin nemișcare, este plasat un punct dinamic: de-a lungul râului se apropie un pelerin trist. Acum, castelul e pustiu, e liniște, dar fusese o vreme când gălăgia și vacarmul se auzeau până hăt departe, dincolo de Tisa și de Dunăre (evocarea evidentă a limitelor unei geografii lirice naționale). Turnul sprijinit de ziduri pare un bătrân gigant a cărui putere s-a topit, dar el mai încearcă să înspăimânte lumea, sumețindu-se. Naratorul pune întrebarea retorică cine își mai aduce aminte de trecut, poate doar un cântăreț. Poetul opune acestei imagini statice evocarea trecutului. Tabloul e zgomotos de la început, se apropie furtuna, care prevestește viitoarea evoluție a evenimentelor. Nimeni nu știe ce se-n tâmplă, căci stăpânul castelului este un introvertit, cu sufletul închis precum mormântul. Imaginea se vrea monumentală, impunătoare pentru a sugera puterea și caracterul dur al oligarhului Matúš de Trenčín: Pe înălțimile castelului, la Trenčín stă Matúš, tronează ca un adevărat stăpân ce este, toate câte se

mișcă în vale se înclină în fața lui, iar valurile Vahului oriunde se îndreaptă ele, poartă cu sine numele, puterea și gloria lui. Pe modelul adunării oastei cum o cunoaște poetul și noi din literatura antichității, în incinta castelului începe un du-te-vino, noaptea se vede lumină în ferestre, dar temutul stăpân al castelului nu apare. Personajul întunecat, rece, retras, misterios nu caută pe nimeni, dar se poate simți că în curând își va lua zborul în lumea cea largă precum vulturul. Dacă până aici strofele sunt de alură cultă, în partea următoare mișcarea intensă care pune stăpânire pe spațiu este sugerată de succesiunea versurilor scurte, de factură folclorică. Asistăm la un paralelism dintre natură și om. Mișcarea în planul superior este redată cu ajutorul enumerației: luna se prăvale peste neguri, luminează, se ascunde după nori, trece în zbor deasupra lor, se strecoară printre ei, iar în planul inferior, terestru, prezența oamenilor în mișcare, deplasarea acestora este redată sugestiv, predominând sinecdoca: se întrevede câte-o strălucire a spadelor, sulitelor, coifurilor. Imaginea câștigă în intensitate și rămâne susținută pentru a pune în evidență călăreții cutreierând spațiul definit și de această dată de geografia sentimentală. Locurile de baștină sunt redată în cercuri din ce în ce mai largi, sunt evocate cetăți, castele, locuri istorice importante. Secvențele următoare prezintă lupta dintre cele două tabere susținute de aliați, tumultul de pe câmpul de luptă este redat cu ajutorul faptelor personajelor individuale și ale cavalerilor. Aici apare varianta devizei îndrăgite de poeții slovaci (Hollý, Chalupka) referitoare la jertfa luptătorilor slovaci, care preferă să-și piardă viața decât libertatea. Matei este învins pe câmpul de luptă, dar castelul său stă neclintit, rezistă la atacuri. Puternicul castelan dispăre, iar lumea se întrebă dacă mâna lui forte respinge atacurile sau duhul său. Ultimele strofe arată decăderea castelului, chiar dacă a rămas inexpugnabil. Acolo totul pare fermecat, nu apare nici țipenie de om. Doar în puterea nopții răsună tonuri de cântec trist, concluzia povestitorului fiind „au apus vremurile tale de glorie, castel al Trenčínului“. În încheiere autorul așează un cântec, deci o inserție lirică (mixajul epicului cu liricul fiind un procedeu uzual în strategia autorilor romantici) în care deplânge soarta tristă a locului învăluit în legende ce se răspândesc dincolo de ziduri. Vremurile grele au dus la sărăcie, poporul zace în robie, întrebarea retorică vizează viitorul: cine va fi fericitul care să-i redea zilele glorioase. Ultima dintre cele patru strofe însă aduce un ton optimist: Chiar dacă

eroul a căzut, și neamul are de suferit, chiar dacă speranța de libertate s-a stins, iar nenorocul apasă ca o povară grea, noua eră a venit de-acum, se aud trompetele bucuriei, iar poetul îndeamnă: „dacă tu, neamul meu, vei pricepe această eră, zilele unei noi glorii vor străluci”.¹

Alături de cele două epopei de factură romantică, volumul conține lirică din perioada de după revoluție, sentimentul predominant fiind dezamăgirea. Regăsim și în această culegere poezii circumscrise liricii intime, imagini care seamănă cu lirica populară (poezia Jeseň -Toamna). Vedem dar, că aprecierile severe la adresa lui Štúr, cum că ar fi fost un poet minor sau, și mai drastic, că nu ar fi fost poet, trebuie nuanțate. Putem afirma alături de istoricul literar Milan Pišút că „Ludovít Štúr, ca personalitate conducătoare a mișcării naționale a fost și poet (sublinierea îi aparține lui Milan Pišút), și chiar unul novator pentru vremea sa, aducând idei noi și noi forme poetice”². Părerea istoricului slovac vine să contrazică afirmațiile lui Jaroslav Vlček (1860-1930), primul critic slovac „profesionist” și profesor la Universitatea Carolină din Praga, care s-a exprimat cu privire la poetul Štúr foarte dur: „Congenerii lui Štúr dar și mai tinerii, aproape fără excepție subjuogați de pătrunzătorul cuvânt viu al conducătorului lor spiritual erau convinși că dascălul lor mult iubit, interpretul entuziast al poeziei antice și moderne nu a fost poet”³. Sincer vorbind, trebuie să recunoaștem că nu era un poet ieșit din comun, dacă stăm să-l comparăm cu marii poeți ai perioadei romantice. Pe de altă parte trebuie recunoscut faptul că Štúr și ca poet a contribuit la dezvoltarea culturii slovace. A îmbogățit poezia slovacă din timpul său cu teme lirice mai puțin cultivate (în mod paradoxal înscriindu-se aici și lirica de dragoste), suflu subiectiv, abordând specii noi cum a fost poezia politică, ba mai mult regăsim aspecte ale canonului romantic pe care le-a combătut și care și-au găsit continuarea în lucrările poetice ale discipolilor săi: personaje puternice, răvășite, contradictorii, atmosfera sumbră⁴, sensibilitate și pesimism (În zilele triste ale vieții mele/ cădea-vei vreodată fulger al soarelui?/ Sau pe veci m-a cotropit/ tristețea, devoratoarea jale).⁵

Cât privește concepția despre literatură, ca teoretician, critic și istoric literar, Štúr și-a expus opiniile în prelegerile sale despre literatură, în perioada cât a profesat la catedră, în articole, corespondență și mai ales în lucrarea sa

¹ Štúr, în volumul *Dielo v piatich...*, vol.IV, p.259.

² Milan Pišút, *O nedocenenej poézii Ľudovíta Štúra*, în volumul *Dielo v piatich...*, vol.IV, p.381.

³ Apud Pišút, *op.cit.*, p.380.

⁴ *Ibidem*, pp.381-387.

⁵ Štúr, *Dielo*, vol.IV, p.292.

monografică *Despre cântecele și basmele neamurilor slave* (Praga, 1853). Lucrarea menționată fructifică scrierile sale de dinainte, și cursurile sale de estetică dar, conform părerii lui Pavol Vongrej, în multe privințe modifică și reformulează părerile anterioare. Totuși ideile de bază rămân aceleași, marcate, cum este cunoscut, de studierea scrierilor lui Hegel și Herder.

Recunoaștem și în tratatul *Despre cântecele și basmele neamurilor slave* tonul entuziast, exclusivismul subiectiv înveșmântat într-un stil eseist, observăm utilizarea unor hiperbole care azi par puțin desuete. Argumentele sale sunt în esență bazate pe rațiune și exigența îl mână să nu facă afirmații gratuite, dar expunerea e mai curând narațiune, descriere poetică și sentimentală, patetică. Iată cum începe introducerea: „Nieto spevnejšieho národa na svete od Slovanov“ / Nu există pe lume un popor mai meloman ca slavii. Se găsesc cântece și la alte neamuri, auzi și acolo cânt, dar nicăieri nici atâta cantitate, nici de o asemenea frumusețe ca la noi. Orice iese din fâgașul vieții cotidiene, orice se înalță deasupra banalului vieții, totul trece la slavi în cântec și răsună în cântări cu atât mai mișcător fie sublim cu cât mai neobișnuite sunt tablourile care te ating la suflet și iscă sunetul. Prin cânt slavul îi vorbește lumii din generație în generație; în cânt sunt sentimentele sale cele mai arzătoare, cele mai dragi creații ale imaginației și întreaga sa gândire. Popoarele indoeuropene al căror cel mai mic frate este slavul, toate grăiesc, în felul lor despre ceea ce tăinuiește și ce le-a înflăcărat sufletul: indianul cu edificii monumentale de temple, persanul cu cărți sfinte, egipteanul cu piramide, obeliscuri și întinse misterioase labirinturi, grecul se exprimă cu ajutorul sculpturilor minunate, romanicii în fermecătoare picturi, germanii în muzică emoționantă, iar slavii și-au revărsat sufletul și gândul în povestiri, cântece și cânturi impresionante. Toate câte au trăit popoarele amintite în operele lor, trăiește la slavi în cântece și cântări. Goethe a spus că statuile sunt tonuri transformate în piatră, la noi, deci la slavi, clădirile, statuile și picturile lumii trecute s-au prefăcut în tonuri, glasuri sau cânturi. Nu există pe pământul slav nici clădiri indiene cioplite, nici construcții egiptene, nu a cioplit mâna slavă nici sculpturi grecești, nici nu a pictat cu penelul picturi romanice, în schimb însă gândirea slavă a trecut în cântec și s-a exprimat prin intermediul lui. Tot ce s-a atins mai viu de sufletul slavului, și-a găsit exprimarea în cântec sau cuvânt, un neam, după cum am amintit, mai volubil și mai meloman nu

există pe lume!¹ Lucrarea se bazează pe cunoașterea nemijlocită a materialului ilustrativ, consultat și citit în limbile naționale, ceea ce rezultă din lista bibliografică de culegeri reprezentative de folclor, introdusă la sfârșitul tratatului, respectând deci rigorile muncii intelectuale.²

Deși Ľudovít Štúr nu și-a tipărit cursul, iar manuscrisul olograf al prelegerilor nu s-a păstrat, acestea există în manuscrisul a mai multor variante de notițe luate la cursuri de către studenții auditori³ (precum și în varianta editată⁴). Exegeza slovacă atrage atenția asupra diferențelor care există în ceea ce privește viziunea autorului în perioada „cursurilor” și cea de după revoluție când redactează tratatul. Dar, după părerea noastră, principalele idei călăuzitoare sunt identice. Ľudovít Štúr consideră că „arta nu este nimic altceva, decât îmbrățișarea spiritului cu obiectualitatea: sau întrepătrunderea și comuniunea spiritului cu natura”⁵. Din această accepțiune rezultă că „materia nu este pentru sine, ci pentru a servi altcuiva, adică spiritului, deci să se idealizeze; pentru aceasta ea trebuie să se înalțe spre spirit și să strălucească în el, trebuie să fie în așa fel de parcă spiritul ar vrea să se miște și să vorbească în ea.” În funcție de măsura în care spiritul ia în posesie materia, se disting mai multe genuri de artă. Genul inferior îl constituie arhitectura, după care urmează sculptura, pictura, muzica, forma superioară tuturor fiind poezia. „Poezia este cea mai perfectă formă a artei; ea nu are precum muzica sau pictura doar o pătrundere momentană, ci permanentă; în ea totul trăiește, totul se află în mișcare. Ea este din punctul de vedere al materiei cea mai evoluată, pentru că în conținutul ei se regăsește însuși spiritul în toată diversitatea sa. Materia poeziei

¹ Ľudovít Štúr, *O piesňach a povestiach plemien slovanských*, în volumul *Dielo*, II, „Tatran”, 1986, pp.301-302.

² *Ibidem*, pp.519-520. Štúr consemnează ediția manuscrisului ceh de la Králové dvor, 1853 culegerea de cântece sârbe culese de Karadžič, trei volume, 1841; culegere de cântece muntenegrene și herțegoviene de Čoiković Černogorec (Milutinović), 1833; Povestiri ruse de Saharov, 4 volume, ed.a III-a, 1841; Cântece poloneze și ruse din Galiția de Waclav Oleska, 1833; cântece rutene de Žegota Pauli; slave culese de Čelakovský, 3 vol., 1825,1827; cehe de Erben, 3 vol., 1843,1845; slovace de Kollár, 2 vol., 1834,1835; moraviene de Sušil, 1840; ilire etc. Cf. Ľudovít Štúr, *Dielo*, II, pp.519-520.

³ Conform afirmațiilor lui Pavol Vongrej, s-au păstrat și descoperit trei consemnări: ale lui Karol Alexander Modráni, Ján Jaromír Matička și Ján Jaroslav Kmeť. V. studiul introductiv al cercetătorului slovac Vongrej, Pavol, *Štúrova poézia slovanská*, în volumul Štúr, Ľudovít, *O poézii slovanskej*, Matica slovenská, 1987, pp.5-22.

⁴ Andrej Truchlý-Sytniansky a descoperit manuscrisul lui Modráni, transcris pentru editorul Ján Kadavý și l-a publicat în revista „Orol”, 1875 în șase numere, evident cu intervențiile sale, considerate necesare. O ediție recuperatoare se datorează lui Pavol Vongrej. V. mai sus.

⁵ V. Štúr, *O poézii*, în volumul *Dielo*, II, p.26.

o constituie fantezia, cuvântul cel mai bine exprimând spiritul și interioritatea, astfel că ceea ce vrea să spună trebuie să fie mai întâi înveșmântat în fantezie.“

După ce face o trecere în revistă a genurilor de artă prin care neamurile indoeuropene s-au înscris în istorie,¹ răspunde la întrebarea „care este destinul nostru, al slavilor, contribuția noastră, de vreme ce neamurile anterioare au luat tot?“ Răspunsul lui este: „Am spus că fiecare neam are un anume gen de artă; și noi deci avem poezia, arta cea mai elevată. Cea mai desăvârșită.“ Față de poezia altor popoare, în percepția lui Ștúr, poezia slavă se distinge prin unitate, rotunjime, desăvârșire: „poezia celorlalte popoare e doar parțială, imperfectă, încă nerotunjită și neînchegată; că trebuie să fie un popor care o va închea și prezenta în perfecțiunea sa, iar acest popor este poporul slav. Priviți către răsărit, nu veți observa acolo nici piramide, nici sculpturi, nici pictură sau muzică fermecătoare, dar veți fi uimiți de cântec, de cântarea vocilor omenești; acel cânt susură de la o mare către mări, precum teiul învolburat de vânturi furtunoase sau liniștite.- Acel cânt susură învârtit, și este maiestuos, preafrumos, plin de speranță și revelație divină în lumea slavă.“² Poezia, la rândul său, este „este același lucru ca și arta, adică îmbrățișarea materiei și a spiritului în cuvinte.“ Ștúr subliniază că „Poezia diferă de proză“³.

În evoluția sa, poezia a parcurs mai multe etape. Astfel la început a fost poezia simbolică (care coincide cu precădere cu poezia indiană, dar sunt menționați și psalmii ebraici, miturile grecești despre titani⁴), clasică (greacă și antică⁵), romantică (poezia europeană modernă, cu exemple din poezia germană, Goethe, Schiller). În ceea ce privește poezia romantică, Ștúr ajunge la concluzia că asistăm la sfârșitul poeziei și degradarea artei, datorită romanului și nuvelei, întrucât aceste genuri se caracterizează prin pătrunderea aspectelor negative, respingătoare, comune, iar spiritul nu se înalță.⁶ La sfârșitul acestui mers ascendent al artei pe plan universal, Ștúr a plasat perioada slavă, pe care o declară ca fiind apogeul evoluției

¹ „la indieni și egipteni arhitectura, la greci sculptura, la popoarele romanice pictura, la germanici muzica.“ (Ștúr, *O poezii*, p.27).

² *Ibidem*, p.28.

³ *Ibidem*, p.29.

⁴ *Ibidem*, pp.33-34.

⁵ *Ibidem*, pp.35-36.

⁶ *Ibidem*, pp.37-42.

poeziei. Din această convingere izvorăște nevoia de un nou ideal (de ex. Kollár și ceilalți autori fiind de-acum considerați „vechi”, clasicismul acestora „raționalist” nu mai corespunde sensibilității orientate spre sentimente, nevoii de sentimente puternice).

Calitățile cerute de estete se regăseau în creația populară – expresia celor mai nobile sentimente. În consecință, aceasta a fost declarată modelul suprem către care trebuie să năzuiască orice poet adevărat, pregătit să subscrie la exigențele formulate de liderul lor: subiectivismul egoist, pasiunile egoiste, caracterizând occidentul, trebuie respinse, învinse de iubire și trebuie adoptat sacrificiul de sine pentru patrie și neam. În virtutea acestor idei, așa cum am menționat și mai sus la vremea oportună, liderul cerea chiar renunțarea la fericire personală, iubire, căsătorie, familie. Totul, toată energia trebuia direcționată spre salvagardarea neamului.¹

Idealul suprem în poezie putea fi poezia, mai precis poezia populară, cântecul popular, cum de altfel, în timpul romantismului, s-a acceptat în muzică liedul. Conform credinței lui Štúr, creația orală, cântecul popular constituie îmbrățișarea spiritului cu natura, armonia dintre spirit și corporalitate – materie. „Îmbrățișarea” - deci o sinteză (în intenția dialecticii), constituia o viziune nouă, era considerată expresia celor mai nobile sentimente (versus egoismul occidental decadent)². Un model elocvent în acest sens și confirmarea aserțiunilor este balada slovacă, cântecele de vitejie și eroice sârbe.

Štúr prezintă și o analiză a structurilor epice, conținutul, conceptul de poezie, motivele care apar în poezia slavă care va fi lauda tuturor aspectelor ale lumii conștientizate și neconștientizate, elogiu al universului, va fi poezia poeziei.³ Dintre caracteristicile poeziei slave decelate de teoreticianul slovac, menționăm⁴: armonia dintre spirit și natură, fără ca natura să devină subiect de sine stătător (rectificând prin aceasta părerile lui Bodianski), armonia pură, elogiu al dumnezeirii. În poezia epică, domină exterioritatea, materia, pe când în poezia lirică, domină interioritatea, poetul iese în față, se lasă văzut. Motivele preferate sunt multiple, preluate din natură (teiul, elementele cosmice- stelele, luna, soarele, zorile de zi,

¹ V. Juríček, *op.cit.*, pp.35-36. Redăm cuvintele liderului slovac la adresa confracților săi căsătoriți, cuvinte care azi ne-ar părea chiar jignitoare: „Chalupka, odinioară cel mai receptiv, cel mai înflăcărat Chalupka, a adormit în poala unei femei.” Sau: „Tocmai aflu din scrisoarea lui Jesenský că Mína lui Kollár a născut. Și ce are? Mai nimic – o fată.” De altfel ideea sacrificiului pentru patrie, neam, Štúr exemplifică și prin cântecul eroic sârb. (V. Štúr, *O poézii slovanskej*, p.88).

² V. în acest sens aprecierile edificatoare făcute de Corneliu Barborică, *infra*.

³ Štúr, *O poézii slovanskej*, p.46.

⁴ *Ibidem*, pp. 44-87.

viața de familie etc.). De asemenea, tratează despre implicațiile credințelor și ale religiei în literatură, reprezentările panteiste, de unde rezultă și credința în farmece, metamorfoze, avataruri, în modalități de anihilare a vrăjilor ș.a. După partea teoretică esteticianul slovac exemplifică afirmațiile sale și trece în revistă poezia neamurilor slave, atribuindu-le anumite trăsături dominante. Astfel poezia epică conștientă se regăsește la sârbi, care este de o frumusețe neegalată printre slavi. Sunt indicate cinci titluri, ultimul cântec, *Smrt kraljevića Marka*, e redat integral în sârbă, cu grafie latină.¹ Poezia lirică este ilustrată de cântecul slovac. Autorul apreciază: „Obiectul poeziei noastre *lirice* (subl.L.Ș.) este viața casnică – deci acolo vom găsi lirică, unde această viață s-a dezvoltat cel mai bine. O astfel de ramură a slavilor este a noastră, a slovacilor – de lume respinsă, s-a retras în case, în ele și în jurul lor a trăit – tocmai din acest motiv poezia slavă lirică e cel mai bine dezvoltată la slovaci”². „Cântecele ramurii *maloruse* (subl. L.Ș.) pot servi drept exemple de poezie slavă *dramatică* (subl.L.Ș.)”³.

Ideile lui Štúr i-au influențat pe tinerii poeți romantici, dintre care face parte, de exemplu, Janko Král’⁴. Dar canonul stabilit de Štúr a fost nu numai acceptat, urmat, aplicat, ci și contestat, atât la nivelul concret al creației literare, cât și la nivel teoretic. Printre cei mai îndrăzneți contestatari se numără Janko Kalinčiak. Părerile sale le-a formulat cu tărie, după cum rezultă din lucrarea sa memorialistică *Amintiri despre Andrej Sládkovič* :⁵ „Nu o dată ne-am contrazis cu răposatul nostru Ludovít Štúr în privința poeziei în general și a celei slave în particular, în vremea când lucra la tratatul „Despre cântecele și povestirile neamurilor slave“. Nu odată ne-am ciondănit când am exprimat o părere cu totul diferită; certurile însă ajunseseră nesfârșite când am ajuns să-i traduc scrierea în limba cehă, inițial redactată în slovacă, dezbătând sistematic punct cu punct mersul ideilor lui. Cu toate că Štúr în ultima perioadă a vieții sale niciodată nu desconsidera părerile mele, totuși în această privință nu se lăsa convins. El dorea în ruptul capului să aibă știința și arta slavă gata încheigate și le căuta și acolo, unde acestea nu existau.

¹ *Ibidem*, pp.87-93.

² *Ibidem*, p.93.

³ *Ibidem*, p.96.

⁴ V. Vongrej, *op.cit.*, pp. 5-22, influențe pp. 15-14-17.

⁵ Ján Kalinčiak, *Rozpomienky na Andreja Sládkoviča*, în volumul *Reštavrácia*, Bratislava Tatran 1977, pp.214-216.

Statua un principiu și nu se mai preocupa de urmările ce decurg din el sau se pot deduce de-acolo.

Ștúr a fost omul gândului, omul ideilor, care, ca un om lipsit de simțul practic, niciodată nu se preocupa ce poate ieși din bobul de idei și ce s-ar putea deduce de acolo. Nu-l interesau niciodată consecințele, pentru că rolul lui a fost mereu readucerea la viață și nu să dezbată din punctul de vedere al științei reci ceea ce tocmai din acel punct de vedere e adevărat fără deosebire de părerea indivizilor, vremurilor, popoarelor și ramurilor științei și ale artei. Kollár al nostru în Călătoria în Italia și Vechea Italie slavă, din pură iubire față de neamul său, căutând slavi și acolo, unde nu se găseau, a apucat-o pe căi greșite doar ca să asigure pentru neamul său ceva cât-de cât semnificativ în trecutul lui. Apeninii erau pentru el calcaroșii,¹ pe când după gramatica lui Zeus, provine din celticul *cenn* = caput, britanicul *pen* deci *Alpes penninae*.

Așa a vrut Ludovít Štúr să împăuneze slavonimea demonstrând că arta slavă e nu numai autentică, dar și desăvârșită, ceea ce se manifestă în cântecele și povestirile populare. Deoarece dintre toate artele, poezia constituie ramura supremă, neamul slav trebuie să fie înălțat pe cea mai înaltă treaptă din simplul motiv că și azi mai dăinuie, în sânul său, cântecul popular având și un conținut mai elevat, mai mult dinamism, mai multă mlădiere decât cântecul altor popoare contemporane. Štúr pare-se a uitat că și alte popoare au cântec popular și că nu tot ce e popular e și slav.

Mereu am fost de părere că atât cântecul cât și povestirea populară caracterizează viziunea despre lume, modul de a gândi, sentimentul, firea, emoția sufletului unui popor și că întotdeauna trebuie să constituie baza artei unei națiuni, dar din acest motiv – sub niciun chip nu e artă. Aceasta a constituit mereu diferența esențială dintre opiniile lui Štúr și ale mele privind poezia în general și cea slavă în special.

Pornind de la acest principiu, am afirmat și afirm că atât cântecele, cât și povestirile populare nu sunt altceva decât o minunată cascadă, care deși se rostogolește din piatră în piatră, totuși rămâne exclusiv un model *dumnezeiesc* câtă vreme nu îl redă spiritul creativ și transformator al omului cu penelul său; deoarece despre artă putem vorbi doar în cazul în care *conștiința* omului creează lumi fie în natură existente sau reale, tăind din ele tot ce împiedică armonia frumosului și

¹ În orig. „apeniny = vápeniny”, sugerându-se etimologia denumirii din cuvântul „vápno”- var, calcar, adică munții Apenini ar fi rezultat din denumirea slavă „munți de calcar”, aberație care e ironizată de generația tânără. Cf. *ibidem*, p.216.

adaugând ceea ce poate înălța și preamări această armonie a elementelor date de natură, astfel încât din toate acestea va duce la alcătuirea unei noi opere.

Precum în caz că dorim să avem știință proprie trebuie să avem savanți proprii, tot așa dacă vrem să avem artă proprie, trebuie să avem artiști proprii, iar totul va costa poporul nostru muncă infinită, infinit de multă sudoare, iar până nu ne creem artă noi înșine în sudoarea frunții, cu siguranță nu o să ne-o dea nici cântecul popular nici povestirea populară.”¹

În domeniul poeziei, chiar „seniorul” poeziei slovace, cum l-a numit istoria literară slovacă, Andrei Sládkovič (1820-1872), a ridicat la rang de capodoperă imaginea poporului nu atât în versuri tipice creației orale, în lieduri lirice sau balade simple, ci în compoziții epico-lirice complexe, *Marína* (1844, apărută 1846) și *Detvan* (1845-1847), având mai multe cânturi, strofe ample, care constituie valorificări ale structurii sonetului și ale strofei Puškiene.

Corneliu Barborică subliniază în studiul său, atitudinea lui Štúr ostilă concepției și practicii literare occidentale, conceptului introdus de însuși teoreticianul slovac, utilizat și de istoricii literari slovaci – „byronism”:

Singuri teoreticienii slovaci ai romantismului (Ján Kollár, Ľudovít Štúr) au respins cu strășnicie programatică „byronismul”, opunându-i un spirit nou, colectiv și național. Ľudovít Štúr, acest profet al unei epoci de aur a civilizației slave, vedea în poezia lui Byron semnul cel mai concludent al decadenței culturii occidentale: „Arta lumii de azi poartă pecetea evidentă a decadenței. În acest sens, poezia se află pe primul loc. Ca fenomen de tranziție de la înălțimea de odinioară la decăderea de astăzi poate fi considerată poezia lui Byron, autentic și exagerat romantică ... Poezia lui Byron este o veritabilă apoteoză a capriciului, bună pentru dezaxați, pentru indivizi bizari și disperați și nu pentru aceia cărora stele mai limpezi le luminează calea².

Prin byronism el înțelegea un anume fel de romantism pe care îl punea pe seama Occidentului. Îi dis plăceau lui Štúr, el însuși un militant fanatic, stările psihice tulburi, melancolia, pesimismul, blazarea, spleenul romantic, titanismul și ateismul. El voia o artă optimistă și clară, fiind în esență un adept al armoniilor și limpezimilor

¹ Kalinčiak, *op.cit.*, pp. 214-216.

² *O národných povestiach a piesňach plemien slovanských* (Despre povestirile și cîntecele populare ale neamurilor slave). Martin, 1932, pp. 32-33. Nota îi aparține autorului citat, Corneliu Barborică, *Studii de literatură comparată*, București, Univers, 1986, p.114.

clasice. Respingea odată cu poezia byroniană toată opera romanticilor occidentali pe care o consideră afectată de decadența generală a civilizației occidentale crepusculare, opunându-i arta slavă care se va dezvolta în viitor și va avea fundamente clasice: echilibrul.¹

Vocația de lider și bun organizator a lui Štúr s-a răsfrânt și asupra activității sale ca profesor, didact și îndrumător. Nici acest aspect al activității sale nu a rămas mai prejos. În acest sens depunea eforturi pentru răspândirea cărții, a publicațiilor de tot felul din toate colțurile imperiului și ale Europei, pentru a unifica mișcarea slavofilă, pentru a face schimb de idei cu alte neamuri slave, dar și cu ai săi. Purta corespondență cu mari slaviști, dar și cu apropiații săi, organiza și participa la reuniuni de suflet cu oameni de cultură legați de slavi, și de cauza slovacilor.² Audiât cu plăcere și înflăcărare de către învățăceii săi, cursurile și prelegerile sale de istorie, prozodie, estetica poeziei, istoria artelor, mai ales antichitatea au rămas în manuscris (*Přednášení historickí/* suri de istorie), altele pierdute, dar reconstituite după notițele studenților săi, cum am menționat mai sus. De fapt, în manuscris au rămas și alte scrieri, cum este *Starý i nový věk Slováků*.

A desfășurat activități diverse, a călătorit la țară pentru a impulsiona emanciparea culturală și materială, a participat la diferite evenimente, întruniri, toate acestea fiind rezultatele intereselor sale multiple, totodată soldate cu reușite în diverse direcții. Împreună cu discipolii și adepții săi au înființat cenecluri, coruri, cooperative, școli rurale, așa zisele școli de duminică, dar și biblioteci rurale.³ Întreaga generație șturoviană încerca să-și ajute neamul, astfel una dintre genurile de activitate în rândul poporului simplu au fost „societățile de moderație” (*spolky miernosti*) care combăteau alcoolismul răspândit mai ales la țară.

Nu a pierdut legătura cu tineretul studios nici după ce a fost demis și se dedica muncii administrative și editoriale la ziar. Lunar conducea ședința Cercului slav de lectură, în cadrul căruia le vorbea studenților slovaci și sârbi despre reciprocitatea slavă, despre menirea slavilor în istorie. Îndruma activitatea Societății sârbe de lectură (*Čitaonica srpska*), devenind cunoscut și printre slavii de sud, iar renumele lui îi aduce o distincție. În anul 1844 este ales membru-corespondent al societății științifice *Društvo srpske slovesnosti* din Belgrad.⁴

¹ Barborică, *Studii de literatură comparată*, pp.114-115.

² V. contribuțiile în Štúr, *Dielo*, II, 573 și urm.

³ V. Juríček, *op.cit.*, p.76.

⁴ *Ibidem*, p.103.

Personalitatea și opera lui Ludovít Štúr au o însemnătate extraordinară și rodnică, datorită contribuției sale la formarea națiunii slovace moderne, în domeniul politic, jurnalistic, literar, lingvistic, ca fruntaș național, luptător pentru libertate, împotriva împilării, în calitate de codificator al limbii slovace literare. În Slovacia numele lui Štúr a fost atribuit orașului Štúrovo, Institutului de lingvistică al Academiei Slovace de Științe, s-a pus unor școli, diverselor instituții, piețe, străzi, i s-au dedicat monumente, plăci memoriale, un muzeu special la Modra, Muzeul Ludovít Štúr etc. Pe 5 noiembrie 2013 la Paris, UNESCO a luat hotărârea de a înscrie pe listă anul 2015 ca Anul Ludovít Štúr.

Principalele lucrări și aspecte ale activității lui Ludovít Štúr (rezumat)

- 1831 – primele încercări poetice
- 1835 – coredactor al almanahului *Plody* [Roade] apărut 1836
- 1836 – în primul an de apariție al periodicului *Hronka* a publicat primul poem tipărit, „Odă Hronkăi“
 - către 1837 – scrie articole pentru reviste și ziare slovace „Tatranka”, „Hronka”, cehe „Květy” și „Časopis českého musea” [Revista Muzeului Ceh], precum și pentru periodicele croate „Danica” [Lucaefărul] și polone „Tygodnik literacki” [Hebdomadar literar]
 - 1837 – suplinitor al profesorului JuraJ Palkovič
 - 1838-1840 – publică ciclul de poeme *Dumky večerní* [Meditații vespérale] în revista pragheză „Květy,” în limba cehă
 - 1839 – în timpul studiilor la Universitatea din Halle a vizitat zona locuită de sârbii luzacieni, experiența sa fructificând-o în jurnalul de călătorie, *Cesta do Lužic vykonaná z jara 1839*/ Călătoria la luzacieni efectuată în primăvara 1839, apărut în „Revista Museului Ceh”
 - 1841 – redactează în cehă lucrarea *Starý a nový věk Slováků*/ Epoca veche și nouă a slovacilor, apărută în original abia în 1935, iar în slovacă în 1994
 - 1841-1844 – coredactor la revista „Tatranka”, editată de profesorul J. Palkovič
 - 1842 - *Prestolný prosbopis* [Plângere către tron]
 - 1843 – publică anonim la Leipzig scrierea pamflet în vederea salvărdării naționale, *Die Beschwerden und Klagen der Slaven in Ungarn über die gesetzwidrigen Uebergriffe der Magyaren / Sťažnosti a ponosy Slovanov na prechmaty Maďarov*/ Plângerile și jalbele slavilor din Ungaria împotriva abuzurilor maghiarilor]
 - codifică limba literară slovacă (întrunirea de la Hlboké)
 - 1844 – cofondator al societății *Tatrín*

Romanoslavica LI, nr.4

- 1845 – publică la Viena scrierea polemică *Das neunzehnte Jahrhundert und der Magyarismus/ Devätnáste storočie a maďarizmus* [Secolul nouăsprezece și maghiarismul]
1845 – redactor principal al ziarului „Slovenskije národňje novini”/ Ziarul slovac național.
1846 – apare *Nárečja slovenskuo alebo potreba písaňja v tomto nárečí* (redactat, 1844)
[Graiul slovac sau necesitatea de a scrie în acest grai]
1846 - *Nauka reči slovenskej* [Știința limbii slovace]
1847 – deputat de Zvolen în dieta Ungară
1848 – participare la Congresul Slavilor (Praga)
1848-1849 - Membru în Consiliul Național Slovac, participare la revoluție, expediții militare
1851 – finalizează opera filosofică *Das Slawenthum und die Welt der Zukunft/ Slavonimea și lumea viitorului*, apărută în 1867 în traducere rusă *Slavjanstvo i mir buduščego*, ulterior în original în 1931 și abia în 1993 în limba slovacă *Slovanstvo a svet budúcnosti*
1852 – încheie lucrarea *O národních písních a pověstech plemen slovanských* Despre cântecele și basmele populare ale neamurilor slave, apărută la Praga, 1853
1853 - *Spevy a piesne/ Cânturi și cântece*] culegere de versuri
1854 – cuvântare la funeraliile lui Ján Hollý

Bibliografie

- Anoca, Dagmar Maria, *Ludovít Štúr v prácach rumunských slovakistov*, în „Dolnozemský Slovák”, XX (XXXV), 2015, nr.3, p.11-13
Babiak, Michal, *Odkaz Ludovíta Štúra pre budúcnosť*, în „Dolnozemský Slovák”, XX (XXXV), 2015, nr.3, pp.4-10
Barborică, Corneliu, *Istoria literaturii slovace*, București, Univers, 1976
Barborică, Corneliu, *Studii de literatură comparată*, București, Univers, 1986
Bob, Jozef, *Štúrovci*, Bratislava, Atrakt, 1992
Barborică, Corneliu, *Ludovít Štúr, Slovanstvo a svet budúcnosti*, în „Romanoslavica”, XXXII, 1995, pp. 303-306
Barborică, Corneliu, *Studii literare slave*, București, EUB, 2009
Dolník, Juraj, *Ludovít Štúr a slovenská identita*, în revista „Slovenská reč”, an. 71/2006, nr. 1, pp. 25-34
Encyklopédia Slovenska, vol.V, Bratislava, Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1981, pp. 773-775
Ionescu, Anca Irina, *Antologie Poezia cehă din perioada Renașterii Naționale până la cel de-al doilea război mondial*, București, 2011
Kralčák, Lubomír și col., *Ludovít Štúr. Jazykovedné dielo*, Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014
Listy Ludovíta Štúra. IV. Dodatky. Na vydanie pripravil Vladimír Matula. Bratislava, 1999
Maťovčík, Augustín, *Ludovít Štúr. Kalendárium života 1815-1856*, Martin, 2014
Olteanu, Pandeale, *Actualitatea lui Ludovít Štúr*, în „Romanoslavica”, III, 1958, pp. 259-263
Olteanu, Pandeale, *Studii de filologie slavă*, București, 2008

Romanoslavica vol. LI, nr.4

Parfitt, Tudor, *Jazyk a národovectvo: Štúr, Ben Yehudah a Lahib*, in „Naše snahy”, III, 1992, nr.9-10

Pišút, Milan, *O nedocenennej poézii Ľudovíta Štúra*, in volumul Ľudovít Štúr, *Dielo v piatich zväzkoch. Básne*, zv.IV., Bratislava, SVKL, 1954, pp.379-387

Štúr, Ľudovít, *Dielo v piatich zväzkoch. Politické state a prejavy*, zv.I., Bratislava, SVKL, 1954; *Dielo v piatich zväzkoch. Slovania, bratia!* zv.II., Bratislava, SVKL, 1956; *Dielo v piatich zväzkoch. Slovanská ľudová slovesnosť*, zv.III., Bratislava, SVKL, 1955; *Dielo v piatich zväzkoch. Básne*, zv.IV., Bratislava, SVKL, 1954; *Dielo v piatich zväzkoch.*

Slovenčina naša, zv.V., Bratislava, SVKL, 1957

Štúr, Ľudovít, *Hlas k rodákam*, Bratislava, Tatran, 1971

Štúr, Ľudovít, *Dielo. Zlatý fond slovenskej literatúry*, Zv.I, II., Tatran, 1986

Štúr, Ľudovít, *O poézii slovanskej*. Matica slovenská, 1987

Vongrej, Pavol, *Štúrova poézia slovanská*, in volumul Štúr, Ľudovít, *O poézii slovanskej*. Matica slovenská, 1987, pp.5-22.

Surse electronice:

<http://conference.eduabroad.sk/sk/zbornik>

<http://www.bardejov.sk/mesto/aktuality/1201-rok-ludovita-stura>